

ACȚIUNI ALE MUNCITORILOR CEFERIȘTI DIN IAȘI, CLUJ ȘI GALAȚI ÎN IANUARIE — FEBRUARIE 1933 *

de N. PETROVICI, N. G. MUNTEANU și L. FODOR

În anii crizei economice din 1929—1933, situația muncitorilor ceferiști, ca și cea a muncitorimii din întreaga țară, a devenit din ce în ce mai grea. Începînd din 1930, Direcția generală a C.F.R., sub diferite pretexte, concediază aproape zilnic zeci și sute de muncitori.

În general, numărul salariaților C.F.R. a scăzut de la 120 000 (existenți în 1926) la 95 000 de salariați¹ în 1931, iar pînă la sfîrșitul anului 1932 numărul lor a scăzut la circa 80 000. În decurs de șase ani, o treime din salariații C.F.R. fuseseră aruncați în brațele șomajului total. La aceasta trebuie adăugat că prin introducerea metodei „concediilor forțate“, adică trimiterea în mod sistematic, pentru un timp mai lung sau mai scurt, a muncitorilor „în concediu“ fără plată, un mare număr din aceștia erau de fapt șomeri parțiali.

Concomitent cu „concediile“ forțate și cu concedierea unei părți din muncitori, celeilalte părți, rămasă în serviciu, i-au fost reduse salariile. Veniturile muncitorilor și micilor funcționari C.F.R. ajunseseră la sfîrșitul anului 1932, în urma primelor două „curbe de sacrificiu“ și a reducerii indemnizațiilor de chirie, scumpete etc., cu 60% mai mici față de 1926.

O serie de rețineri din salarii (pentru Casa de pensii sau pentru Casa muncii, pentru biserică etc.) — reținerea ratelor la societatea „Roiu“ pentru uniforme C.F.R. și alte mărfuri pe care salariații, conform contractului dintre Regia autonomă C.F.R. și „Roiu“ erau obligați să și le procure de la acest furnizor și altele, reduceau și mai mult veniturile mizere ale muncitorilor.

În afară de acestea, alte lovituri au fost date nivelului de viață al muncitorilor printr-o serie întreagă de legi privind mărirea taxelor de consumație,² care aducea după sine mărirea prețurilor, la articolele de primă necesitate, prin mărirea impozitelor,³ la care s-a adăugat măsura samavolnică a Direcției generale C.F.R. de a condiționa plata salariilor de prezentarea chitanțelor prin care salariații să facă dovada plății impozitelor către stat și comună („globalul“), prin mărirea taxelor ce se percepeau la eliberarea titlurilor de capacitate⁴ și altele.

* Unele generalizări sînt bazate pe macheta monografiei „Luptele eroice ale muncitorilor ceferiști și petroliști din 1933“, elaborată de Institutul de istorie a partidului, la întocmirea căreia autorii articolului de față au colaborat.

¹ „Buletinul Societății politehnice“, an. XLV, nr. 10 din octombrie 1931, p. 1310.

² „Monitorul oficial“ nr. 3 din 5 ianuarie 1927; ibidem, nr. 1 din 1 ianuarie 1933.

³ „Monitorul oficial“ nr. 1 din ianuarie 1933, Legea nr. 2 pentru constatarea, perceperea și controlul impozitelor.

⁴ „Colecțiune de legi și regulamente“, tom. V (1927), p. 11 și urm.

Pentru a înăbuși revolta muncitorimii împotriva acestor măsuri anti-muncitorești de ordin economic și social, guvernele burghezo-moșieresti care s-au perindat la cîrma țării au luat, în același timp, o serie de măsuri de ordin politic, în special împotriva muncitorilor ceferiști, în mișcarea cărora vedeau un pericol îngrijorător.

Prin legi și regulamente speciale, muncitorilor și funcționarilor C.F.R. le erau interzise organizarea în organizații bazate pe principiul luptei de clasă și participarea la greve, demonstrații, întruniri etc.¹

În ciuda tuturor măsurilor reacționare ale cercurilor guvernante, mișcarea muncitorească ceferistă n-a putut fi înăbușită. Partidul Comunist din România a chemat masele, poporul muncitor la luptă nu numai împotriva politicii interne, antimuncitorești a guvernelor burghezo-moșieresti, ci și împotriva politicii lor externe, antinaționale, de înfeudare a țării cercurilor imperialiste.

Orientarea activității partidului comunist de către Congresul al V-lea (decembrie 1931) spre detașamentele principale ale proletariatului român — muncitorii ceferiști și petroliști — și aplicarea acestei directive în lupta împotriva politicii burgheziei și moșierimii de aruncare a greutăților crizei pe umerii maselor muncitoare, de înfeudare mai adîncă a țării monopolurilor imperialiste au avut o însemnătate deosebită în organizarea și desfășurarea marilor lupte de clasă din ianuarie — februarie 1933.

Mutarea centrului muncii de partid în fabrici și ateliere, întărirea celulelor de partid din atelierele C.F.R., atragerea elementelor proletare în conducerea organizațiilor de partid și de masă, formularea de către comuniști a celor mai juste revendicări și a mijloacelor de luptă pentru cucerirea acestora, toate acestea au dus la creșterea încrederii maselor în P.C.R., în cadrele sale. Comuniștii au organizat „opозиția roșie“ în sindicate, care să asigure orientarea activității sindicatelor în direcțiile unității, a frontului unic și să îndrepte munca sindicală pe calea revoluționară.

Activitatea „Opoziției roșii“ s-a bucurat de încrederea maselor de muncitori organizați și neorganizați. „În toată țara — arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — opozițiile cuceresc sindicatele“.² Sindicatele C.F.R. din Iași, Pașcani, Galați, Cluj și București și-au ales în cursul anului 1932 comitete pe baza frontului unic în care majoritatea era deținută de elementele din „opозиția roșie“³.

În mobilizarea muncitorilor la acțiuni pe baza Frontului unic muncitoresc și în organizarea luptei pentru cucerirea revendicărilor lor, rolul principal l-au jucat comitetele de acțiune create pe atelierele C.F.R.

Conferința pe țară a ceferiștilor, care a avut loc în martie 1932, a ales Comitetul central de acțiune, alcătuit din muncitori din toate centrele feroviare, secretar al comitetului fiind desemnat tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

¹ „Monitorul oficial“ nr. 25 din 4 februarie 1927.

² „Dimineața“ din 13 iunie 1934.

³ Chivu Stoica și G. H. Vasilichi, *Luptele din februarie 1933*, București. 1946, p. 28.

Atît în perioada de pregătire a conferinței pe țară, cît și ulterior, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a desfășurat o activitate multilaterală în principalele centre feroviare, atît la Galați și Dej, cît și la București, Cluj, Iași, Pașcani și alte centre, pentru organizarea muncitorimii ceferiste, pentru explicarea liniei partidului, însușirea ei de către activul de partid și masa muncitorilor și înfringerea diferitelor influențe oportuniste, pentru aplicarea hotărîrilor Comitetului central de acțiune și alegerea comitetelor locale, dînd exemplu de felul cum trebuie muncit în mijlocul maselor.

Începutul anului 1933 a însemnat un nou atac al burgheziei și moșierimii asupra nivelului de trai al oamenilor muncii. Noua „curbă de sacrificiu“ decretată de guvernanții național-tărăniști lovea puternic masa salariaților și pensionarilor publici, ale căror salarii erau deja reduse la limita extremă și care cu greu își mai puteau asigura strictul necesar pentru ei și familiile lor.

Ca răspuns la noul atac al guvernului național-tărănesc asupra nivelului de trai al maselor largi de oameni ai muncii, lupta de clasă din România, în fruntea căreia se găseau muncitorii ceferiști și petroliști, capătă, la începutul anului 1933, o amploare crescîndă.

Sub influența luptei ceferiștilor și petroliștilor se dezvoltă acțiunile muncitorilor din alte ramuri ale economiei, ale țărănimii muncitoare, ale diferitelor pături neproletare (funcționari, învățători, profesori etc.), care, prin memorii, întruniri, demonstrații, greve, își exprimă nemulțumirile și protestele împotriva politicii guvernului, cer satisfacerea revendicărilor lor.

În cursul lunii ianuarie 1933, ca urmare a noilor măsuri antimuncitorești luate de guvern, în toate centrele feroviare din țară au crescut acțiunile muncitorești revoluționare, s-a trecut la acțiuni deschise împotriva politicii reacționare a cercurilor guvernante.

Numărul tot mai mare al participanților, combativitatea și hotărîrea cu care ceferiștii cereau satisfacerea revendicărilor lor vitale, caracterul organizat al acțiunilor coordonate pe întreaga țară demonstrează ridicarea pe o treaptă mai înaltă a luptei revoluționare. Un rol remarcabil în luptele din 1933 l-au avut muncitorii ceferiști de la „Grivița“ din București, ale căror acțiuni au constituit adevărate semnale de luptă pentru muncitorii din întreaga țară.

Aceasta se datora activității desfășurate de partidul comunist, de Comitetul central de acțiune, de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, care în cursul anului 1932 s-a deplasat în citeva rînduri în centrele feroviare din țară și, în ciuda faptului că era urmărit pas cu pas de către poliție, fiind chiar arestat, și-a îndeplinit cu curaj și perseverență sarcinile încredințate de partid în vederea organizării muncitorilor din ateliere¹.

În fața noului atac al guvernului, a măsurilor administrației Atelierelor C.F.R., la chemarea organizației de la „Nicolina“ a partidului comunist, muncitorii se ridică tot mai hotărîți la luptă. În cursul lunilor ianuarie și

¹ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R. Macheta monografiei „Luptele eroice ale muncitorilor ceferiști și petroliști din 1933“.

februarie au loc un șir de acțiuni ale muncitorilor de la atelierele Nicolina¹.

Comitetul de acțiune provizoriu, ales la 9 aprilie 1932, a devenit în practică conducătorul maselor de ceferiști, sub a cărui influență a stat și organul de conducere al Sindicatului C.F.R. din Iași.

Datorită activității desfășurate de Comitetul de acțiune de la Nicolina, în fruntea căruia se găseau comuniștii, muncitorii au ajuns tot mai mult la convingerea că pe calea preconizată de șefii social-democrați de dreapta, (oportuniști ca Virgil Ionescu, Cloțan și alții), aceea a memoriilor nesfârșite la Direcția generală, la Ministerul Comunicațiilor, la rege, memorii care rămâneau totdeauna fără nici un rezultat, nu-și vor cuceri niciodată revendicările lor arzătoare².

La întrunirea de la 8 ianuarie 1933 de la Ateneul popular „Nicolina“, la care au participat, pe lângă ceferiști, muncitori din fabricile textile și șomeri din Iași, precum și o delegație din partea Atelierele C.F.R. Grivița, s-au discutat probleme arzătoare ale muncitorimii, printre care continua scădere a salariilor, concediile forțate, reprimirea tuturor tinerilor cu școală și fără școală ce s-au întors din armată, suspendarea amenzilor și împlinirilor, fixarea unui minim de existență³.

În cuvântul lor, vorbitorii, printre care Ilie Pintilie și alți muncitori din Iași, reprezentanți ai muncitorilor din București, Galați și Pașcani, au protestat împotriva condițiilor grele de viață și de muncă ale muncitorilor ceferiști, ale muncitorilor din alte ramuri de producție, ale funcționarilor și pensionarilor, arătând că acestea sînt consecința politicii antipopulare a burgheziei și moșierimii.

În zilele care au urmat, în cadrul unor consfătuiri la care au participat reprezentanți ai tuturor secțiilor și schimburilor din atelierele „Nicolina“, Comitetul de acțiune chema pe muncitori să se opună cu hotărîre măsurilor luate de administrația atelierelor de trimitere în concediu forțat. „În fața acestor măsuri — arăta Ilie Pintilie la consfătuirea de la 12 ianuarie — datoria muncitorilor este de a nu pleca nimeni pe poartă cînd va fi trimis pînă nu va suna semnalul de ieșire a tuturor lucrătorilor“⁴.

În focul luptei împotriva politicii antipopulare a burgheziei și moșierimii, a măsurilor de înfometare luate de administrația Atelierele C.F.R., creștea tendința spre unitatea de acțiune a muncitorimii ceferiste din Iași. În vederea unirii forțelor într-o acțiune comună, în ziua de 17 ianuarie a avut loc o întîlnire a delegaților Comitetului de acțiune și sindicatului revoluționar cu o delegație a social-democraților, la care s-a stabilit ținerea unei întruniri comune. La această întrunire, care a avut loc în ziua de 19 ianuarie la Casa poporului, au participat 800—900 de muncitori; ea s-a desfășurat sub conducerea unui prezidiu format din comuniști și social-democrați⁵. Deși unele elemente scizioniste din rîndul social-

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 1, dos. 111, f. 3—13; fond. 68, dos. 6168, f. 158 și 159; fond. 69, dos. 6328, f. 248.

² Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 69, dos. 6328, f. 123.

³ *Ibidem*, dos. 6371, f. 675.

⁴ *Ibidem*, dos. 6328, f. 248.

⁵ *Ibidem*, dos. 6371, f. 715.

democrațiilor au căutat să abată atenția de la discutarea problemelor principale care frământau în acel moment masa ceferiștilor, adunarea de la 19 ianuarie a constituit un serios pas înainte pe linia întăririi unității de luptă a muncitorilor. Cu această ocazie s-a ales un nou comitet de acțiune, mult mai cuprinzător decât cel dinainte, numărând 40 de membri — comuniști, social-democrați, socialiști-independenți, muncitori fără de partid —, adoptându-se totodată o platformă comună de luptă.

Măsurile luate de guvernul național-țărănesc la începutul anului 1933, care se răsfringeau dureros asupra situației maselor largi, au fost întâmpinate cu indignare și proteste de către oameni aparținând celor mai diverse categorii sociale. În același timp cu acțiunile muncitorilor de la Atelierele „Nicolina“ au avut loc greve ale muncitorilor textiliști de la fabricile „Copou“ și „Saperștain“ împotriva reducerilor salariilor, a amenziilor și a regimului neomenos impus muncitorilor de către capitaliști.

Vii nemulțumiri împotriva măsurilor privind noile reduceri de salarii se manifestau și în rândurile celorlalte categorii de funcționari C.F.R., organizate în diferite asociații care țineau adunări de protest împotriva reducerii salariilor. „Această mișcare a tuturor funcționarilor C.F.R. — se menționează într-un referat al organelor de siguranță — are ca scop aducerea de proteste în contra măsurii pentru reducerea salariilor“¹.

Printre diversele categorii de funcționari C.F.R. prindea tot mai mult teren ideea de a se refuza primirea salariilor cu reducerile ce urmau să se aplice“². Frământările din rândurile diferitelor categorii de slujbași C.F.R. erau consemnate chiar și în paginile presei burgheze : „...Ceferiștii mecanici, fochiști, acari găesc că singura măsură salvatoare e numai o grevă la C.F.R.“³.

Nemulțumiri s-au manifestat și în rândurile profesorilor de toate gradele. La adunarea generală a corpului didactic din Iași de la 22 ianuarie, vorbitorii au protestat contra reducerii salariilor, cerind să li se plătească gradațiile și înaintările. „A treia reducere a salariilor — arăta profesorul universitar Iorgu Jordan — face ca mulți din membrii corpului didactic să nu aibă nici cele necesare existenței“. În motiunea adoptată se arăta că membrii Corpului didactic vor face grevă dacă doleanțele lor nu vor fi just rezolvate“⁴.

Funcționarii publici pensionați, constituiți în Blocul pensionarilor publici⁵, s-au întrunit la 29 ianuarie pentru a protesta „cu toată energia în contra oricărei intențiuni a guvernului de a face noi ciuntiri a pensiilor de mizerie“. Pensionarii întruniți au cerut plata integrală a pensiilor restante pe 5 luni din 1931 și 1932“⁶.

La întrunirea invalizilor și văduvelor de la 29 ianuarie, numeroși vorbitori care au luat cuvântul au arătat că nu se respectă legile, li se

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 69, dos. 6 371, f. 715.

² *Ibidem*, f. 720.

³ „Curentul“ din 29 ianuarie 1933.

⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 69, dos. 6 371, f. 705.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*, f. 740.

cer taxe pentru copii la școală, li se iau feciorii la armată, deși aceștia sînt sprijinul familiei lor, nu li se plătesc pensiile la timp¹.

Luptele muncitorilor ceferiști din Iași capătă o tot mai mare amploare către sfîrșitul lunii ianuarie 1933. Greva demonstrativă a muncitorilor de la Atelierele „Grivița“ din 28 ianuarie, în urma căreia guvernul național-țărănist și Direcția generală C.F.R. au fost nevoiți să hotărască plata integrală a avansului pe ianuarie, a exercitat o influență puternică asupra muncitorilor de la Iași, ca și din celelalte centre feroviare.

La 29 ianuarie, la Iași, în sala Ateneului popular „Nicolina“ a avut loc o mare adunare de solidaritate cu lupta și revendicările muncitorilor de la „Grivița“. La adunare participă un număr de muncitori neatins pînă acum : peste 1 500²; neîncăpînd în sală, muncitorii s-au adunat și în curte. Felul cum s-a desfășurat adunarea reflectă creșterea gradului de radicalizare a masei de muncitori de la Atelierele Nicolina, hotărîrea lor de a merge neabătut pe drumul luptei revoluționare pentru a-și cuceri revendicările. În cuvîntul său, Ilie Pintilie, referindu-se la dese intervenții făcute la prefectură și alte autorități din oraș, a arătat că trebuie să se renunțe la asemenea căi, care nu duc la nici un rezultat. „Să formăm un front unic — spunea el — și astfel, unindu-ne cu toții să colaborăm împreună, să luptăm pentru ameliorarea situației critice în care trăim azi“³. La adunare au mai luat cuvîntul un ucenic, un lucrător, precum și delegații muncitorilor de la Atelierele „Grivița“.

Adunarea a reflectat de asemenea faptul că elementele nehotărîte din rîndul social-democraților de dreapta erau tot mai izolate. De altfel trebuie arătat că în timp ce comuniștii luptau pentru înfăptuirea unității de acțiune a muncitorilor, unica cheazășie a succesului luptei pentru cîștigarea revendicărilor, elementele social-democate de dreapta din conducerea sindicatului au difuzat un comunicat în care îndemneau pe muncitori „să nu se lase înduplecați de conducătorii revoluționari care i-ar îndemna la acțiuni de luptă în legătură cu noua reducere a salariilor“⁴.

În anii crizei economice, mișcarea muncitorească din Galați, în frunte cu cea a muncitorilor ceferiști, s-a dezvoltat continuu, ridicîndu-se pe o treaptă superioară în cursul lunilor ianuarie—februarie 1933.

Un rol deosebit de însemnat în creșterea conștiinței muncitorilor din Atelierul C.F.R. Galați și din întregul oraș l-a avut tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, care în 1931 desfășurase o vie activitate la Galați pentru realizarea unității de acțiune a muncitorilor ceferiști și închegarea frontului unic de jos. Încă din acel an, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej militase pentru făurirea unui organ central de front unic al muncitorilor ceferiști. „Dar această formă de acțiune n-a putut fi pusă în practică,

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 69, dos. 6 371, f. 736.

² *Ibidem*, dos. 6 328, f. 267.

³ *Ibidem*, f. 276 și 277.

⁴ *Ibidem*, f. 258.

datorită tendințelor oportuniste sectariste care se resimțeau puternic în partid¹.

Celulele P.C.R. din Atelierele C.F.R. Galați au desfășurat o perseverență muncă politică de lămurire asupra politicii înrobitoare a claselor exploatoare, de organizare și atragere a muncitorilor la luptă hotărâtă nu numai pentru cucerirea revendicărilor lor economice, ci și pentru dreptul la activitate revoluționară deschisă. Această muncă politică a dus la întărirea rolului conducător și mobilizator al celulelor P.C.R. din Atelier, la cucerirea Sindicatului C.F.R. de către elementele revoluționare. De asemenea a fost creat Comitetul de acțiune al muncitorilor ceferiști, în care au intrat atît comuniști, uteciști, alte elemente revoluționare, precum și social-democrați, Comitetul de acțiune fiind astfel expresia Frontului unic muncitoresc în lupta pentru cucerirea revendicărilor muncitorilor.

Caracteristica activității în rîndurile muncitorilor ceferiști din Galați a fost faptul că munca politică-organizatorică de pregătire a acțiunilor deschise și hotărîte a cuprins întreaga masă de muncitori².

Hotărîrile luate de întrunirea ceferiștilor din Iași de la 8 ianuarie, la care au participat doi delegați din Galați³, au fost aduse la cunoștința muncitorilor ceferiști din Galați în adunarea de la 13 ianuarie, convocată de Comitetul de acțiune. La adunare au participat peste 800 de muncitori, care și-au însușit revendicările formulate la întrunirea de la Iași.

Pentru a înăbuși acțiunile tot mai hotărîte ale ceferiștilor și a împiedica dezvoltarea lor în rîndurile celorlalte categorii de muncitori din oraș și port, forțele represive au trecut la un atac împotriva organizațiilor muncitorești, efectuînd în noaptea de 15 ianuarie percheziții domiciliare și arestînd 25 de persoane din conducerea mai multor sindicate din Galați⁴ (Sindicatul C.F.R. și Comitetul de acțiune C.F.R. 10 persoane, sindicatul S.N.G., metalurgist, textilist, al lucrătorilor forestieri, tîmplari etc.).

Scopul urmărit de autorități nu a fost atins. Muncitorii, și în special ceferiștii, s-au ridicat cu vehemență împotriva acestui atac al reacțiunii contra organizațiilor muncitorești. Astfel, în ziua de 19 ianuarie, la sediul Sindicatului C.F.R. a avut loc o mare adunare de protest la care au participat circa 1 000 de muncitori. Înfierînd teroarea aparatului de stat burghezo-moșieresc împotriva organizațiilor muncitorești și a conducă-

¹ Chivu Stoica, *Cuvîntarea la adunarea solemnă cu prilejul celei de-a 30-a aniversări a eroicelor lupte din februarie 1933 ale muncitorilor ceferiști și petroliști*.

² În decembrie 1932, de pildă, la întrunirile convocate de comitetul Sindicatului C.F.R. au participat 200—300 de muncitori. (Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 946, f. 184—185). În prima jumătate a lunii ianuarie 1933, numărul participanților la adunări s-a dublat și, în ultimele zile ale lunii, s-a ridicat la 1 000—1 200 de muncitori.

³ *Ibidem*.

⁴ Arh. St. Galați, fond. Parchetul Trib. Covurlui, pac. 40, d. 18/1933; rapoartele chestorului poliției nr. 1 103 din 15 ianuarie și nr. 1 131 din 16 ianuarie 1933; ziarele „Acțiunea” și „Vocea Galaților” din 18 februarie 1933 și 17 ianuarie 1933, „Ecol” din 17 ianuarie 1933.

torilor lor, vorbitorii au înfățișat spiritul de sacrificiu al comuniștilor pentru cauza clasei muncitoare, hotărîrea lor neclintită de a lupta pentru apărarea intereselor oamenilor muncii. „Burghezia, a spus un vorbitor, „vrea să dărîme organizațiile muncitorești, știind că al acestor organizațiuni este viitorul, dar burghezia se va prăbuși mai curînd“¹. Caracteristic acestei adunări a fost poziția hotărîtă a mișcării muncitorești de apărare a organizațiilor revoluționare.

Sub presiunea acțiunilor maselor muncitoare, Tribunalul Covurlui a confirmat mandatele de arestare la numai patru persoane, eliberînd pe celelalte².

În zilele de 30 și 31 ianuarie, la Galați s-au desfășurat puternice acțiuni de masă ale ceferiștilor și altor categorii de muncitori. Astfel, în aceste zile au avut loc adunări ale muncitorilor ceferiști, muncitorilor din port, adunarea marinarilor, a funcționarilor particulari, precum și o adunare a pensionarilor³.

La adunarea de la 30 ianuarie a muncitorilor ceferiști, ținută la sediul sindicatului, în fața a peste 800 de participanți s-a prezentat darea de seamă asupra grevei demonstrative, asupra adunării muncitorilor ceferiști de la „Grivița“ de la 28 ianuarie și programului de revendicări stabilit de aceștia. Adunarea a adoptat programul de revendicări formulat de ceferiștii din București și, în lumina acestui program, au fost fixate punctele de revendicări proprii, care prevedeau: încetarea reducerii salariilor, desființarea lucrului în acord și asigurarea unui salariu minim lunar de 4 000 de lei pentru muncitorii calificați și 2 000 de lei pentru hamali și recunoașterea comitetului de întreprindere și a delegaților muncitorilor cu dreptul de control asupra regimului de muncă în ateliere, încetarea persecuțiilor împotriva conducătorilor sindicatului și comitetului de acțiune; reprimirea muncitorilor concediați, plata alocației de chirie și scumpete retroactiv de la 1 ianuarie 1932. S-a hotărît ca a doua zi, 31 ianuarie, să fie convocată o nouă adunare generală a tuturor lucrătorilor din ateliere, de data aceasta în sala de conferințe din incinta atelierelor, unde să fie chemată și conducerea atelierului, iar Comitetul de acțiune să înfățișeze în fața maselor revendicările stabilite⁴.

La orele 12, cei 817 muncitori și 50 de funcționari și ingineri din Atelierele C.F.R. au părăsit locul de muncă și s-au adunat în sala de conferințe. Comitetul a înfățișat revendicările fixate în adunarea precedentă⁵. Tratatивele s-au desfășurat într-o atmosferă de luptă dîrză. Din partea muncitorilor au luat cuvîntul șase persoane. Acestea au expus mizeria la care guvernele și Direcția generală C.F.R. au condamnat pe muncitorii ceferiști și familiile lor, afirmînd cu fermitate că ceferiștii sînt hotărîți să pună capăt prin luptă acestor stări de lucruri⁶.

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 946, f. 185—186.

² „Vocea Galaților“ din 19 și 26 ianuarie 1933.

³ Arh. St. Galați, fond. Chestura poliției Municipiului Galați, dos. 9/1933, raportul circ. I poliție nr. 2 100 din 29 ianuarie 1933.

⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 70, dos. 6 516, f. 49 și 50; „Acțiunea“ (Galați) din 2 februarie 1933.

⁵ „Acțiunea“ din 3 februarie 1933.

⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 70, dos. 6 516, f. 49—50.

Inspectorul-șef a promis că va supune revendicările economice Direcției generale C.F.R. El s-a opus însă revendicărilor politice, în special în problema recunoașterii Comitetului de fabrică.

Cu toate că în urma tratativilor nu s-a obținut nimic concret în privința satisfacerii revendicărilor, adunarea din ziua de 31 ianuarie a constituit un succes politic al muncitorilor.

Tratatивele înseși, purtate în fața maselor între direcția atelierului și Comitetul de acțiune însemna recunoașterea în fapt a acestuia din urmă ca reprezentant cu depline puteri al muncitorilor.

După adunarea din 31 ianuarie în rîndurile muncitorilor s-a înrădăcinat mai puternic convingerea că revendicările lor vor fi cucerite prin luptă deschisă. Evenimentele petrecute la București în aceeași zi, unde ceferiștii „Griviței“ au declarat grevă, au întărit și mai mult această convingere.

În pregătirea și organizarea luptelor muncitorilor ceferiști de la Atelierele principale C.F.R. Cluj, o deosebită importanță a avut alegerea sub directa îndrumare a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, a Comitetului de acțiune pe ateliere cu ocazia conferinței regionale ținute la 8 iunie 1932. La această conferință, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a dat o serie de directive, care au înarmat celula de partid de la C.F.R. cu linia justă politică și organizatorică tocmai în vederea luptelor apropiate¹.

Activitatea Comitetului local de acțiune al muncitorilor ceferiști din Cluj, concomitent și strîns legată de celelalte comitete din centrele ceferiste din țară, a fost îndrumată în permanență de Comitetul central de acțiune. La început, activitatea Comitetului de acțiune și a Sindicatului C.F.R. Cluj se împletea și se completa reciproc. Membrii comitetului sindicatului, aleși în februarie 1932 dintre elemente revoluționare², erau în același timp membri activi ai Comitetului de acțiune. Împletirea activității Comitetului de acțiune cu activitatea Sindicatului C.F.R. a dus în rîndurile acestuia din urmă un suflu puternic de luptă revoluționară, concretizat în mai multe acțiuni reușite pe care le-a organizat și condus în perioada premergătoare luptelor eroice din ianuarie—februarie 1933. Ca urmare, în a doua jumătate a anului 1932 a avut loc un adevărat aflux al muncitorilor spre Sindicatul C.F.R. Dacă la începutul anului 1932 Sindicatul C.F.R. Cluj avea 500—600 de membri, în preajma luptelor din februarie 1933 el cuprindea 1 255 de membri cu cotizația achitată la zi³ din totalul de 1 393 lucrători de la Atelierele C.F.R. Cluj.

Aceștia au văzut în cuceririle muncitorilor de la „Grivița“ propria lor victorie, precum și a întregii muncitorimi din România. Sub lozincă „Semnalul de luptă a fost dat de tovarășii de la «Grivița», muncitorii

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 955 f. 1—3.

² *Ibidem*, dos. 39 387/1398, ordinul Direcției generale a poliției nr. 22 494-S și Arhiva Trib. orașenesc Cluj, secția I, dos. 1 999/1928.

³ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 1, dos. 148, f. 291 (broșura *În chestia C.F.R.*) și fond. 5, dos. 948, f. 21 și 156.

feroviarilor din celelalte ateliere C.F.R. au recunoscut încă o dată rolul conducător al ceferiștilor bucureșteni. În acest sens, muncitorii ceferiști din Iași, Galați, Cluj, Constanța etc., în cursul zilei de 2 februarie, au trimis telegrafic moțiuni ceferiștilor din capitală prin care se declarau solidari cu lupta lor¹.

La Galați, în ziua de 1 februarie, la chemarea Comitetului de acțiune, circa 800 de muncitori² s-au adunat în sala sindicatului³ și au urmărit cu însuflețire cele arătate de vorbitori, care au apreciat că „semnalul de luptă pentru satisfacerea revendicărilor muncitorilor ceferiști l-a dat Sindicatul C.F.R. București”⁴. Declarându-se solidari cu acțiunile de la Grivița, muncitorii ceferiști din Galați au hotărât trimiterea unei scrisori de solidaritate⁵.

Adunarea muncitorilor a hotărât declararea unei greve demonstrative de o oră pentru a doua zi, 2 februarie⁶, alegând totodată o delegație care, după declararea grevei, să meargă la conducerea atelierului pentru a-i cere satisfacerea revendicărilor prezentate în adunarea din 31 ianuarie⁷.

În dimineața zilei de 2 februarie 1933, la orele 8, sirena Atelierului C.F.R. Galați a sunat prelung. Concomitent, muncitorii, membri ai Comitetului de acțiune, ai comitetului sindicatului, tineri uteciști băteau cu răngi de fier în tamponalele locomotivelor și vagoanelor. Era semnalul de chemare la grevă. La acest semnal, în strigăte de „Ura !”, „Trăiască greva !”, „Trăiască solidaritatea !”⁸, toți muncitorii au părăsit lucrul și s-au adunat în curtea Atelierului C.F.R.⁹.

La sunetul sirenei a răspuns și o parte a muncitorilor din Depoul C.F.R., au venit și reprezentanți ai muncitorilor metalurgiști de la S.N.G., precum și muncitori ceferiști care fuseseră concediați, astfel încât numărul muncitorilor adunați în curtea atelierului s-a ridicat la 1 300¹⁰.

Muncitorii au ascultat cuvântul membrilor delegației, aleși în adunarea din ziua precedentă, care, folosind drept tribună tenderul unei locomotive, înainte de a pleca la direcție au expus încă o dată punctele cu revendicările din memoriu. Cuvântul lor a fost aplaudat cu entuziasm și întrerupt adeseori cu strigăte : „VREM PÎNE, IAR GUVERNANȚII SĂ ȚINĂ SEAMA CĂ SÎNTEM ARTERA CEA MAI PRINCIPALĂ DIN STAT ȘI SĂ NU-ȘI MAI BATĂ JOC DE NOI”, „VREM PÎNE ȘI MUNCĂ”, „TRĂIASCĂ SOLIDARITATEA”, „TRĂIASCĂ GREVA”¹¹.

¹ „Adevărul” din 4 februarie 1933.

² Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 1, dos. 40, f. 682.

³ *Ibidem*, dos. 946, f. 185 ; „Acțiunea” (Galați) din 5 februarie 1933.

⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 946, f. 186 ; fond. 96, dos. 3728. La această adunare au vorbit : Constantin Mirza și Alex. Nicolau, membrii în Comitetul central de acțiune și în comitetul Sindicatului C.F.R. Galați, A. Marinescu din conducerea Cercului cultural al tineretului, C. Miron, lucrător, și alții.

⁵ *Ibidem*, fond. 5, dos. 946, f. 186.

⁶ *Ibidem*, fond. 96, dos. 3728, p. 93 ; „Acțiunea” din 5 februarie 1933.

⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 956, f. 186 ; fond. 96, dos. 3728, p. 93.

⁸ *Ibidem*, fond. 96, dos. 3728 (ordonanța definitivă în procesul conducătorilor ceferiști), f. 93.

⁹ *Ibidem*, fond. 70, dos. 6516, f. 9.

¹⁰ *Ibidem*, fond. 1, dos. 40, f. 682—684.

¹¹ *Ibidem*, fond. 5, dos. 146, f. 495.

Delegația, alcătuită — pe baza frontului unic — din Constantin Mirza, Alexandru Nicolau, Aurel Marinescu și alte două persoane¹, a respins încercarea inspectorului-șef de a nu recunoaște comitetul de fabrică. În fața dîrzeniei delegației și a demonstrației ce se desfășura în curtea atelierelor, inspectorul-șef a declarat că este de acord cu toate revendicările muncitorilor și că va pleca în capitală, la Direcția generală C.F.R., spre a le susține².

Reîntoarsă în mijlocul greviștilor, delegația a raportat asupra rezultatelor tratativelor. Greviștii au aprobat activitatea delegației și au salutat succesul obținut prin grevă: recunoașterea comitetului de fabrică și declarația inspectorului-șef că va susține revendicările la Direcția generală C.F.R.; după aceasta lucrul a fost reluat³.

În după-amiaza aceleiași zile, Comitetul de acțiune a aflat că ceferiștii de la Atelierele „Grivița“ se aflau încă de dimineață în grevă, baricadați în ateliere⁴. Pentru a-și manifesta solidaritatea cu ceferiștii de la „Grivița“, Comitetul de acțiune a hotărît convocarea adunării muncitorilor pentru seara aceleiași zile (2 februarie). La semnalul dat prin sunetul sirenei⁵ au răspuns peste 1500 de muncitori⁶. La Sindicatul ceferiștilor au venit muncitori din Depoul C.F.R., metalurgiști de la S.N.G., muncitori din port și din alte întreprinderi.

Ascultînd cuvîntul vorbitorilor la adunare, muncitorii și-au manifestat voința de luptă împotriva scăderii salariilor și pentru ridicarea lor în raport cu scumpetea, pentru reprimirea la lucru a celor concediați, asigurarea unui minim de salariu pentru femeii și tinerii, împotriva descalificării muncitorilor, pentru recunoașterea comitetului de fabrică. Adunarea muncitorilor a răspuns cu urale la chemarea Comitetului de acțiune ca a doua zi, 3 februarie, în semn de solidaritate cu muncitorii din capitală⁷, să fie declarată grevă pe timp nelimitat, pînă la cucerirea revendicărilor formulate de Comitetul de acțiune⁸, și a aprobat măsurile propuse în legătură cu desfășurarea grevei. S-a hotărît ca a doua zi toți muncitorii din Atelierul C.F.R. să se prezinte la lucru, iar la semnalul dat de Comitetul de acțiune să intre în grevă fără părăsirea atelierelor; fiecare lucrător urma să-și aducă și familia în atelier; la sunetul sirenei — semn că greva a început — în jurul atelierului trebuiau să fie mobilizați muncitori de la alte întreprinderi și cetățeni din cartiere; se prevăzuse ca greva să nu înceteze pînă cînd muncitorul ceferist Lungu Mihalache, membru în Comitetul de acțiune din Atelierele C.F.R. Galați, care se

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 146, f. 495.

² *Ibidem*, fond. 5, dos. 8169, f. 15, fond. 70, dos. 6516, f. 9—10.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*, fond. 5, dos. 962, f. 88—89.

⁶ *Ibidem*, fond. 1, dos. 40, f. 682—684; fond. 96, dos. 3728, f. 94—95; „Dimineața“ din 5 februarie 1933.

⁷ „Dimineața“, din 5 februarie 1933.

⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 946, f. 494 (raportul Siguranței reg. de poliție București nr. 1026/1933; fond. 96, dos. 3728, f. 94—95; „Acțiunea“ din 5 februarie 1933.

afla în capitală, nu va veni să informeze asupra desfășurării și rezultatului grevei muncitorilor de la „Grivița”¹.

Desfășurarea grevei de la 2 februarie și a adunării din seara zilei au produs panică în rândurile autorităților locale². În vederea luării măsurilor de înăbușire a luptei muncitorilor, în noaptea de 2 spre 3 februarie a avut loc o consfătuire a reprezentanților autorităților din Galați, la care au participat: prefectul județului, procurorul general, comandantul pieței, chestorul poliției, șeful serviciului de siguranță și reprezentanții inspecțiilor Atelierelor și Depoului C.F.R.³.

Problema principală dezbătută la consfătuire a fost aceea a posibilităților de împiedicare a grevei, proiectată de muncitori pentru ziua de 3 februarie, prin ocuparea atelierelor de către forțele represive încă în cursul nopții. De teamă că introducerea forțelor militare în atelier ar putea da loc la ciocniri sîngeroase între muncitorii ceferiști și armată și că eventualele ciocniri vor ridica la luptă de solidaritate pe muncitorii din celelalte întreprinderi din localitate, ceea ce ar putea duce în ultimă instanță la greva generală în întregul oraș⁴, s-a hotărît ca toate măsurile ce se vor lua să urmărească izolarea ceferiștilor de celelalte categorii de muncitori, limitînd pe cît posibil greva numai la Atelierele C.F.R.⁵. În acest scop, după cum arată prefectul în raportul său către Ministerul de Interne, „s-a examinat situația terenului pe o schiță, discutînd pas cu pas cum trebuie apărat fiecare punct, stradă, poartă și acces în ateliere... S-a hotărît masarea de soldați în față, cu arme și mitraliere⁶.

Pentru reprimarea unor eventuale mișcări de masă în cartierele muncitorești — Bădălan, Cărămidărie, Galații Noi etc. — s-a cerut urgent, prin legiunea de jandarmi, trimiterea unui detașament din compania mobilă de jandarmi din Tg.-Ocna.

Șefii autorităților locale au stabilit măsuri speciale pentru „a opri cu orice preț ca sirena să sune”⁷. În acest scop s-a stabilit formarea unei echipe speciale alcătuită din „personal viguros și devotat (administrației. - n.n.), pregătit să opună rezistență”, care să împiedice pătrunderea muncitorilor în uzina mecanică⁸.

În dimineața zilei de 3 februarie, venind spre Atelierul și Depoul C.F.R., muncitorii au fost întîmpinați de patrulă militare. În cursul

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 58, dos. 946, f. 494; fond. 70, dos. 70, dos. 6516. f. 37.

² *Ibidem*, fond. 70, dos. 6516, f. 10.

³ *Ibidem*, f. 37.

⁴ Referindu-se la această problemă, Inspectoratul regional de poliție București, organul superior al Subinspectoratului Galați, raporta: „Autoritățile (din Galați.-n.n.) și-au manifestat teama că la mișcarea ceferiștilor din atelier să nu se asocieze și personalul de tracțiune, ceea ce ar agrava situația. În general, toate categoriile de muncitori (din Galați.-n.n.) sînt în continuă agitație” (Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 946, f. 495; raportul nr. 1026/1933).

⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 8865, f. 33—34.

⁶ *Ibidem*, fond. 70, dos. 6516, f. 37—38.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*, fond. 5, dos. 952, f. 93—95; fond. 70, dos. 6516, f. 34.

noapții armata încercuise atelierul și depoul¹, iar în gară au fost masate unități militare cu mitralierele îndreptate spre intrarea în atelier².

Parte din muncitori, așa cum fusese stabilit în adunare, au venit însoțiți de soții și copii spre a intra împreună în ateliere³. Armata a intervenit, nelăsând să intre decât pe lucrători⁴.

La orele 9, peste 1 000 de muncitori se aflau în curtea atelierului⁵. Aici a avut loc un miting, la care, pe lângă greviști, au participat și aproape 200 de muncitori ceferiști șomeri⁶. Membrii Comitetului de acțiune au declarat în uralele muncitorilor că greva începută se va termina numai prin cucerirea revendicărilor⁷.

În timp ce membrii Comitetului de acțiune vorbeau mulțimii, inginerii conducători ai diferitelor secții, unii maiștri, împreună cu câteva cozi de topor ale administrației, au încercat să-i convingă pe muncitori să renunțe la grevă, să aștepte cu încredere decizia guvernului. Aceste încercări au rămas însă fără rezultat⁸.

După mitingul din curte, o parte din muncitori au intrat în ateliere fără a începe lucrul, iar altă parte a rămas în curte, încercuind clădirile⁹.

Scopul urmărit de autorități prin oprirea sirenei, de a evita alarmarea oamenilor muncii din Galați, n-a fost atins în întregime. Soțiile și copiii ceferiștilor, împiedicați să intre în Atelierul C.F.R., s-au dovedit a fi tot atâția agitatori în cartierele muncitorești, astfel încît pînă în jurul orei 11 o mulțime de oameni ai muncii, muncitori din alte întreprinderi, șomeri etc. au venit în fața Atelierelelor C.F.R., solidarizîndu-se cu lucrătorii ceferiști. „Piața din fața gării și strada H. Rădulescu — consemna un ziar local — era plină pînă sus“¹⁰.

În jurul atelierelor, al gării și Depoului C.F.R. se aflau armata și jandarmii. Comandamentele forțelor represive se instalaseră în birourile gării și în biroul inspectorului-șef al atelierelor. Dincolo de cordonul de militari se aflau masele de oameni ai muncii, solidarizate cu ceferiștii.

La orele 11,30, cînd delegatul muncitorilor ceferiști din Galați, Lungu Mihalache, a coborît din tren, grupuri de muncitori au pătruns pe peronul gării și l-au purtat pe sus pînă în curtea atelierului¹¹. Aici el a comunicat că lupta ceferiștilor de la „Grivița“ de la 2 februarie s-a încheiat cu succes, guvernul acceptînd aproape toate revendicările ceferiștilor, inclusiv recunoașterea comitetului de fabrică¹².

¹ „Ecoul“ din 4 februarie 1933.

² Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 70, dos. 6 516, f. 37.

³ *Ibidem.* fond. 1, dos. 40, f. 682—684.

⁴ *Ibidem.* fond. 5, dos. 6 169, f. 15.

⁵ *Ibidem.* fond. 69, dos. 6 169, f. 14, 16; fond. 5, dos. 6 169, f. 16, Arh. St. Galați, fond. Parchet. Trib. Covurlui, pac. 40, dos. 18/1933; „Dimineața“ din 5 februarie 1933.

⁶ „Ecoul“ din 14 februarie 1933.

⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 70, dos. 6 516, f. 37; „Acțiunea“ din 5 februarie 1933.

⁸ „Acțiunea“ din 5 februarie 1933.

⁹ „Vocea Galaților“ din 5 februarie 1933.

¹⁰ „Acțiunea“ din 5 februarie 1933.

¹¹ *Ibidem.* 3 februarie 1933.

¹² *Ibidem.*

afla în capitală, nu va veni să informeze asupra desfășurării și rezultatului grevei muncitorilor de la „Grivița“¹.

Desfășurarea grevei de la 2 februarie și a adunării din seara zilei au produs panică în rândurile autorităților locale². În vederea luării măsurilor de înăbușire a luptei muncitorilor, în noaptea de 2 spre 3 februarie a avut loc o consfătuire a reprezentanților autorităților din Galați, la care au participat: prefectul județului, procurorul general, comandantul pieței, chestorul poliției, șeful serviciului de siguranță și reprezentanții inspecțiilor Atelierele și Depoului C.F.R.³.

Problema principală dezbătută la consfătuire a fost aceea a posibilităților de împiedicare a grevei, proiectată de muncitori pentru ziua de 3 februarie, prin ocuparea atelierelor de către forțele represive încă în cursul nopții. De teamă că introducerea forțelor militare în atelier ar putea da loc la ciocniri sîngeroase între muncitorii ceferiști și armată și că eventualele ciocniri vor ridica la luptă de solidaritate pe muncitorii din celelalte întreprinderi din localitate, ceea ce ar putea duce în ultimă instanță la greva generală în întregul oraș⁴, s-a hotărît ca toate măsurile ce se vor lua să urmărească izolarea ceferiștilor de celelalte categorii de muncitori, limitînd pe cît posibil greva numai la Atelierele C.F.R.⁵. În acest scop, după cum arată prefectul în raportul său către Ministerul de Interne, „s-a examinat situația terenului pe o schiță, discutînd pas cu pas cum trebuie apărât fiecare punct, stradă, poartă și acces în ateliere... S-a hotărît masarea de soldați în față, cu arme și mitraliere⁶.”

Pentru reprimarea unor eventuale mișcări de masă în cartierele muncitorești — Bădălan, Cărămidărie, Galații Noi etc. — s-a cerut urgent, prin legiunea de jandarmi, trimiterea unui detașament din compania mobilă de jandarmi din Tg.-Ocna.

Șefii autorităților locale au stabilit măsuri speciale pentru „a opri cu orice preț ca sirena să sune“⁷. În acest scop s-a stabilit formarea unei echipe speciale alcătuită din „personal viguros și devotat (administrației. - n.n.), pregătit să opună rezistență“, care să împiedice pătrunderea muncitorilor în uzina mecanică⁸.

În dimineața zilei de 3 februarie, venind spre Atelierul și Depoul C.F.R., muncitorii au fost împinși de patrulă militare. În cursul

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 58, dos. 946, f. 494; fond. 70, dos. 70, dos. 6516. f. 37.

² *Ibidem*, fond. 70, dos. 6516, f. 10.

³ *Ibidem*, f. 37.

⁴ Referindu-se la această problemă, Inspectoratul regional de poliție București, organul superior al Subinspectoratului Galați, raporta: „Autoritățile (din Galați. - n.n.) și-au manifestat teama că la mișcarea ceferiștilor din atelier să nu se asocieze și personalul de tracțiune, ceea ce ar agrava situația. În general, toate categoriile de muncitori (din Galați.-n.n.) sînt în continuă agitație“ (Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 946, f. 495; raportul nr. 1026/1933).

⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 8865, f. 33—34.

⁶ *Ibidem*, fond. 70, dos. 6516, f. 37—38.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*, fond. 5, dos. 952, f. 93—95; fond. 70, dos. 6516, f. 34.

noapții armata încercuise atelierul și depoul¹, iar în gară au fost masate unități militare cu mitralierele îndreptate spre intrarea în atelier².

Parte din muncitori, așa cum fusese stabilit în adunare, au venit însoțiți de soții și copii spre a intra împreună în ateliere³. Armata a intervenit, nelăsând să intre decît pe lucrători⁴.

La orele 9, peste 1 000 de muncitori se aflau în curtea atelierului⁵. Aici a avut loc un miting, la care, pe lângă greviști, au participat și aproape 200 de muncitori ceferiști șomeri⁶. Membrii Comitetului de acțiune au declarat în uralele muncitorilor că greva începută se va termina numai prin cucerirea revendicărilor⁷.

În timp ce membrii Comitetului de acțiune vorbeau mulțimii, inginerii conducători ai diferitelor secții, unii maiștri, împreună cu cîteva cozi de topor ale administrației, au încercat să-i convingă pe muncitori să renunțe la grevă, să aștepte cu încredere decizia guvernului. Aceste încercări au rămas însă fără rezultat⁸.

După mitingul din curte, o parte din muncitori au intrat în ateliere fără a începe lucrul, iar altă parte a rămas în curte, încercuind clădirile⁹.

Scopul urmărit de autorități prin oprirea sirenei, de a evita alarmarea oamenilor muncii din Galați, n-a fost atins în întregime. Soțiile și copiii ceferiștilor, împiedicați să intre în Atelierul C.F.R., s-au dovedit a fi tot atîția agitatori în cartierele muncitorești, astfel încît pînă în jurul orei 11 o mulțime de oameni ai muncii, muncitori din alte întreprinderi, șomeri etc. au venit în fața Atelierelelor C.F.R., solidarizîndu-se cu lucrătorii ceferiști. „Piața din fața gării și strada H. Rădulescu — consemna un ziar local — era plină pînă sus“¹⁰.

În jurul atelierelor, al gării și Depoului C.F.R. se aflau armata și jandarmii. Comandamentele forțelor represive se instalaseră în birourile gării și în biroul inspectorului-șef al atelierelor. Dincolo de cordonul de militari se aflau masele de oameni ai muncii, solidarizate cu ceferiștii.

La orele 11,30, cînd delegatul muncitorilor ceferiști din Galați, Lungu Mihalache, a coborît din tren, grupuri de muncitori au pătruns pe peronul gării și l-au purtat pe sus pînă în curtea atelierului¹¹. Aici el a comunicat că lupta ceferiștilor de la „Grivița“ de la 2 februarie s-a încheiat cu succes, guvernul acceptînd aproape toate revendicările ceferiștilor, inclusiv recunoașterea comitetului de fabrică¹².

¹ „Ecoul“ din 4 februarie 1933.

² Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 70, dos. 6 516, f. 37.

³ *Ibidem*, fond. 1, dos. 40, f. 682—684.

⁴ *Ibidem*, fond. 5, dos. 6 169, f. 15.

⁵ *Ibidem*, fond. 69, dos. 6 169, f. 14, 16; fond. 5, dos. 6 169, f. 16, Arh. St. Galați, fond. Parchet. Trib. Covurlui, pac. 40, dos. 18/1933; „Dimineața“ din 5 februarie 1933.

⁶ „Ecoul“ din 14 februarie 1933.

⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 70, dos. 6 516, f. 37; „Acțiunea“ din 5 februarie 1933.

⁸ „Acțiunea“ din 5 februarie 1933.

⁹ „Vocea Galaților“ din 5 februarie 1933.

¹⁰ „Acțiunea“ din 5 februarie 1933.

¹¹ *Ibidem*, 3 februarie 1933.

¹² *Ibidem*.

Muncitorii au primit cu mare însuflețire știrea adusă, considerînd cele cîștigate la „Grivița“ drept o victorie a luptei ceferiștilor din întreaga țară și au declarat că vor duce lupta mai departe, pentru cucerirea celorlalte revendicări. Adunarea muncitorilor, adoptînd cuvîntul de ordine al Comitetului de acțiune, a hotărît ca a doua zi, 4 februarie, lucrul să fie reluat. În cursul după-amiezii, armata a fost retrasă din gară¹ și din împrejurul Atelierelor C.F.R.

În seara zilei de 3 februarie a avut loc la sediul Sindicatului C.F.R. o mare adunare muncitorească², la care au participat muncitorii ceferiști din atelier, reprezentanți ai muncitorilor de la Depoul C.F.R., de la S.N.G., din port, de la uzinele comunale Galați și alții. Această adunare a avut un rol important în generalizarea experienței luptelor muncitorilor ceferiști din Galați și din alte centre feroviare din țară.

Adunarea a primit cu însuflețire salutul de luptă și solidaritate al organizațiilor ceferiste revoluționare din Iași, Cluj, Pașcani, transmis prin tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, venit în aceeași zi la Galați după ce fusese în celelalte centre principale din Moldova pentru pregătirea și organizarea luptelor ceferiștilor³.

Muncitorii au ascultat cuvîntul conducătorului Comitetului central de acțiune al ceferiștilor despre desfășurarea și semnificația grevelor ceferiștilor din întreaga țară⁴. Cei prezenți la adunare și-au manifestat hotărîrea de luptă pentru cucerirea tuturor revendicărilor.

S-a subliniat în cadrul acestei adunări că izvorul forței muncitorilor ceferiști din întreaga țară și cheia succeselor luptei desfășurate au constatat în făurirea Frontului unic muncitoresc, a unității largi și puternice de acțiune a clasei muncitoare.

La Iași, greva de la 3 februarie de la atelierele C.F.R. a fost precedată de o adunare care a avut loc în sala de mese din curtea atelierelor în ziua de 1 februarie, cu participarea a 1 200 de lucrători, care au protestat împotriva măsurii luate de conducerea atelierelor de a trimite în concediu forțat 12 lucrători pe motivul că nu mai sînt materiale⁵.

A doua zi a avut loc ședința Comitetului de acțiune și a Comitetului sindical din Atelierele C.F.R. „Nicolina“, la care au participat 35 de delegați din diferite secții ale atelierelor, precum și reprezentanți ai altor categorii de muncitori din oraș⁶. Ilie Pintilie, în cuvîntul său, arăta din nou participanților că numai unirea tuturor categoriilor de lucrători ceferiști și trecerea la luptă unită și hotărîtă pot determina guvernul să renunțe la planul de măsuri a cărui aplicare ducea la înfometarea muncitorilor.

Participanții la ședință au luat cunoștință de succesul acțiunii muncitorilor petroliști, care a fost posibil, după cum sublinia unul dintre vorbitori, pentru că muncitorii petroliști au acționat uniți⁷. După exem-

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 70, dos. 6 516, f. 37.

² *Ibidem*, fond. 5, dos. 946, f. 186.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*, fond. 69, dos. 6 328, f. 380.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*, fond. 68, dos. 6 169, f. 13.

plul muncitorilor ceferiști de la Atelierele „Grivița“, la 3 februarie, pe baza hotărârii Comitetului de acțiune, muncitorii de la Atelierele „Nicolina“ au intrat în grevă. Pentru a asigura reușita grevei, Comitetul de acțiune și Comitetul sindical au stabilit un plan amănunțit, pe baza căruia s-a luat o serie de măsuri privind menținerea ordinii în timpul grevei, formarea gărzilor de autoapărare etc. Comitetele locale P.C.R. și U.T.C. au inițiat în cursul zilei de 2 februarie o largă acțiune de mobilizare a muncitorilor din celelalte fabrici și a cetățenilor din oraș pentru a veni în sprijinul ceferiștilor în timpul grevei.

Însuflețiți de exemplul muncitorilor de la „Grivița“ care intraseră în grevă în dimineața zilei de 2 februarie și care erau hotărâți să nu părăsească atelierele pînă la satisfacerea completă a revendicărilor lor, în dimineața zilei de 3 februarie muncitorii de la „Nicolina“ s-au adunat în număr de 1 400 în fața administrației atelierelor, declarînd o grevă de solidaritate cu muncitorii de la Atelierele „Grivița“¹. Vorbitorii care au luat cuvîntul, printre care M. Crivei, C. Costea și alții, au arătat că muncitorii nu vor intra la lucru pînă cînd nu va veni reprezentantul administrației Atelierului C.F.R. Nicolina să ia act de cerințele lor, pe care să le comunice Direcției generale și guvernului pentru a fi aprobate². În rîndul greviștilor domnea o atmosferă entuziastă, muncitorii comentau viu manifestul Comitetului central de acțiune, adus în timpul nopții la Iași de ceferistul Nicolae Ionescu, reprezentantul centrului; din rîndurile muncitorilor se strigau lozinci de luptă: „Trăiască greva ceferiștilor de la atelierele «Grivița»!“; „Trăiască solidaritatea muncitorească!“³. După două ore a venit în mijlocul muncitorilor reprezentantul administrației atelierelor, căruia i s-au citit de către un membru al Comitetului de acțiune revendicările muncitorilor: sporirea salariilor de bază, restituirea alocației de chirie și scumpete, încetarea concedierilor, reprimirea la lucru a celor concediați, regim omenesc pentru ucenici, recunoașterea comitetului de fabrică și altele⁴.

Comitetul de acțiune a pus în vedere administrației atelierelor că, dacă pînă la ora 16 nu vor avea un răspuns favorabil, vor intra în grevă. Reprezentantul administrației s-a văzut nevoit să dea un răspuns concret și să promită că va telegrafia Direcției generale⁴.

Ca urmare a acestei promisiuni, Comitetul de acțiune a propus încetarea grevei demonstrative și reluarea lucrului pînă la ora 16, cînd muncitorii urmau să se adune din nou în curtea atelierelor pentru a lua cunoștință de răspunsul Direcției generale la revendicările lor.

Direcția generală nu a transmis însă un răspuns favorabil. În schimb, administrația atelierelor a afișat, cu puțin înainte de terminarea programului, circulara nr. 15 194/1933, semnată de Direcția generală, care se referea la o așa-zisă asigurare a unui minim de ore de lucru pe săptămîină, la o pretinsă revizuire a salariilor și majorarea lor și la o pretinsă

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 69, dos. 6 328, f. 381.

² *Ibidem*.

³ „Dimineața“ din 6 februarie 1933.

⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. nr. 69, dos. 6 328, f. 381.

revenire asupra alocăției și chiriei. Circulara nu pomenea despre recunoașterea comitetului de fabrică.

Exprimându-și nemulțumirea și indignarea față de răspunsul Direcției generale, care conținea doar unele promisiuni vagi, muncitorii, la îndemnul Comitetului de acțiune, au hotărît să nu părăsească atelierele „pînă ce doleanțele lor nu vor fi satisfăcute”¹. La propunerea comuniștilor, muncitorii au ales imediat un comitet de grevă², care, ținînd contactul între muncitori și administrație, a anunțat-o că muncitorii nu vor părăsi atelierele pînă nu vor fi satisfăcute revendicările lor.

Porțile atelierelor au fost blocate de soțiile și copiii muncitorilor, iar în jurul atelierelor, la chemarea comuniștilor, s-a strîns un mare număr de oameni, printre care erau muncitori textiliști, cetățeni din cartierele învecinate, mici meseriași, studenți, care își manifestau solidaritatea cu lupta muncitorilor ceferiști³.

În sprijinul greviștilor au trimis imediat ajutoare muncitorii de la manufactura de tutun, textiliștii, brutarii, metalurgiștii etc. Greva muncitorilor a stîrnit panică în rîndurile administrației atelierelor. În cursul nopții, trei ingineri au rămas în incinta atelierelor, instalînd la cele două porți un serviciu permanent de pază. Aparatul de represiune a fost imediat pus sub stare de alarmă. Un comisar, care avea la dispoziție și un pluton de jandarmi, făcea legătura din oră în oră între chestura poliției și ateliere. Inspectorul de jandarmi a deplasat în preajma atelierelor două companii de jandarmi. S-au luat măsuri de pază pe străzi și mai ales în cartierele muncitorești⁴.

Rămînînd toată noaptea în ateliere, muncitorii, prin reprezentanții lor din comitetul de fabrică, au respins propunerea inspectorului-șef al atelierelor de a se alege o delegație cu care acesta să meargă împreună la București pentru a expune doleanțele ceferiștilor din Iași, iar restul muncitorilor să meargă acasă și să aștepte rezultatul. Această propunere nu era decît o manevră prin care administrația încerca să determine pe muncitori să părăsească atelierele, pe care apoi să le ocupe armata⁵.

În cursul nopții, în rîndurile muncitorilor a domnit tot timpul o atmosferă însuflețită, de luptă.

De mult curaj și combativitate au dat dovadă soțiile muncitorilor, care, venind la ateliere să aducă de mîncare și haine groase soților lor, au blocat porțile atelierelor, unde au stat pînă la 3 noaptea, demonstrînd și îndemnînd pe muncitori la grevă. La ora 6 dimineața, soțiile muncitorilor au venit din nou la ateliere și împreună cu populația care stăpînea străzile din jurul atelierelor, au manifestat în sprijinul muncitorilor.

În ziua de 4 februarie, greva a durat pînă la ora 10, cînd a sosit delegatul muncitorilor ce se afla în București, Tudor P. Tudor, și le-a adus vestea victoriei muncitorilor de la atelierele „Grivița”, anunțînd că cele cîștigate de muncitorii ceferiști din București ca urmare a grevei

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 69, dos. 6 328, f. 381.

² *Ibidem*, fond. 5, dos. 963, f. 25.

³ Arh. St. Iași, fond. 1678, dos. 12, f. 490—491, 503—504.

⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 69, dos. 6 328, f. 272.

⁵ *Ibidem*.

de la 2 februarie sînt valabile pentru toate centrele ceferiste. După aceasta muncitorii de la Nicolina au acceptat să reia lucrul.

În urma luptelor muncitorilor ceferiști de la Iași din cursul lunii ianuarie și începutul lui februarie 1933, organizațiile de partid și sindicale au ieșit întărite. Astfel, Sindicatul C.F.R. Iași a crescut în cele câteva luni de la înființarea sa pînă la 1 000 de membri¹.

Vestea grevei demonstrative de la 28 și 31 ianuarie și a grevei de la 2 februarie a muncitorilor ceferiști de la Atelierele C.F.R. „Grivița“ din București a ridicat combativitatea și hotărîrea de luptă și a muncitorilor de la Atelierele C.F.R. Cluj.

În dimineața zilei de 3 februarie a sosit la Cluj Marin Alexandrescu, trimisul Comitetului central de acțiune, pentru a face cunoscut că muncitorii ceferiști din București au intrat în luptă și pentru a ajuta la pregătirea acțiunii de sprijinire a acesteia².

În seara aceleiași zile a avut loc o consfătuire a Comitetului local de acțiune și a Comitetului sindicatului, la care s-a hotărît convocarea adunării generale a ceferiștilor pentru ziua de 4 februarie³. Această adunare a avut loc la sediul Sindicatului C.F.R., la care au participat aproape 1 000 de muncitori de la Atelierele C.F.R. Cluj⁴. Înainte de începerea adunării, în sală au fost răspîndite manifestul Comitetului central de acțiune C.F.R.⁵, care chema pe ceferiștii din țară să urmeze exemplul muncitorilor de la Atelierele „Grivița“, broșura *Revendicările tinerilor*, ziarul „Lupta sindicală“ — ediție specială din 1 februarie 1933 — în care a apărut articolul *Proletariatul ceferist în lupta pentru pîine și muncă*⁶, ziarul „Viața sindicală“, liste de subscripție pentru colecte în vederea ajutorării muncitorilor greviști și a deținuților politici⁷, precum și un apel la solidaritatea cu acțiunea muncitorilor ceferiști din București⁸.

Adunarea a fost o manifestare de solidaritate a muncitorilor ceferiști clujeni cu acțiunile întreprinse de ceferiștii bucureșteni⁹. Delegatul muncitorilor din București a arătat cum au fost pregătite și cum s-au desfășurat grevele demonstrative ale ceferiștilor de la 28 și 31 ianuarie și greva de la 2 februarie din capitală. Cei peste 20 de muncitori care au luat apoi cuvîntul, înfățișînd situația materială grea în care se găseau muncitorii de la Atelierele C.F.R. Cluj, i-au îndemnat la luptă hotărîtă.

¹ „Buletinul Comitetului regional P.C.R. Moldova“, februarie 1933, p. 8.

² Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 966, f. 165; dos. 946, f. 102, 263—264 și Arhiva Trib. orașenesc Cluj, secția a II-a, dos. 1619/1933, f. 2 și 80; Arhiva Procuraturii orașenești Cluj, inv. 618, dos. 1507/1933.

³ Arhiva Trib. orașenesc Cluj, secția a II-a, dos. 1619/1933, f. 2 și 80.

⁴ *Ibidem*, f. 25; Arhiva Procuraturii orașenești Cluj, inv. 618, dos. 1507/1933; „Patria“ din 7 februarie, „Dimineața“, din 6 februarie, „Jô estet“ din 4 februarie și „Kolozsvári Friss Ujsag“ din 5 februarie 1933.

⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., dos. 3478, f. 8 și fond. 5, dos. 946, f. 263.

⁶ *Ibidem*, fond. 5, dos. 917, f. 120.

⁷ Arhiva Trib. orașenesc Cluj, secția a II-a, dos. 1619/1933, f. 3, 4, și 6, și Arhiva Procuraturii orașenești Cluj, inv. 618, dos. 1507/1933.

⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 946, f. 212.

⁹ „Uj Kelet“ din 5 februarie 1933.

Cuvîntul vorbitorilor a fost deseori întrerupt de lozinca : „Să facem ca la «Grivița»“¹.

În cadrul discuțiilor s-a insistat îndeosebi asupra necesității alegerii comitetului de grevă².

În timpul cit se desfășura adunarea, la fața locului au sosit trei camioane de polițiști, care au pătruns în sediul sindicatului, somînd pe cei prezenți să părăsească sala și efectuînd o serie de arestări³. În același timp, în fața Atelierelor C.F.R. au fost instalate forțe militare întărite cu polițiști și jandarmi⁴, pentru a împiedica pătrunderea muncitorilor în ateliere și o eventuală grevă cu ocuparea acestora.

Înspăimîntat de ofensiva începută de muncitorii ceferiști și petroliști la sfîrșitul lunii ianuarie și începutul lunii februarie, la care se raliau pături tot mai largi de oameni ai muncii, guvernul național-țărănesc în cîrdășie cu Carol al II-lea au decretat la 4 februarie 1933 ștarea de asediu în principalele centre muncitorești.

Măsurile teroriste luate concomitent de Ministerul de Interne împotriva mișcării muncitorești aveau menirea să extindă de fapt regimul stării de asediu în întreaga țară. Prin instaurarea stării de asediu se urmărea, în primul rînd, înăbușirea prin teroare, sub amenințarea curților marțiale, a luptelor muncitorimii și mai ales a se da o lovitură hotărîtoare partidului comunist și organizațiilor revoluționare conduse de el și, în al doilea rînd, pregătirea terenului pentru instaurarea unei dictaturi de tip fascist.

Mișcarea muncitorească, condusă de P.C.R., se ridicase însă la un asemenea grad de combativitate, încît măsurile teroriste luate pe baza decretării stării de asediu au fost înfruntate cu multă dîrzenie și eroism proletar. Lupta pentru silirea guvernului de a aplica promisiunile făcute la 2 februarie continuă cu dîrzenie în centrele feroviare din țară.

La Galați, în pofida terorii dezlănțuite o dată cu decretarea stării de asediu, a raziilor efectuate de poliție în fiecare noapte⁵, organizațiile muncitorești și-au continuat activitatea, mobilizînd pe muncitori la luptă împotriva stării de asediu. Sediul Sindicatului C.F.R. a devenit localul de întîlnire al muncitorilor din numeroase fabrici din Galați. Un rol important în desfășurarea acțiunilor muncitorești imediat după decretarea stării de asediu l-a avut adunarea din seara zilei de 3 februarie de la Sindicatul C.F.R., unde au fost date, de către tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, indicații de luptă împotriva introducerii stării de asediu.

În noaptea de 4 spre 5 februarie a avut loc o consfătuire a unui grup de comuniști și reprezentanți ai Blocului muncitoresc-țărănesc și ai mai

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5. dos. 948, f. 20 ; Arhiva Trib. orășenesc Cluj, secția a II-a, dos. 1619/1933, f. 2 și 25.

² Arhiva Trib. orășenesc Cluj, secția a II-a, dos. 1619/1933, f. 3 și 25.

³ *Ibidem* ; „Dimineața“ din 6 februarie, „Patria“ din 7 februarie și 8 februarie 1933, „Kolozsvari Friss Ujsag“ din 5 februarie 1933, „Uj Kelet“ din 5 februarie 1933.

⁴ „Neplap“ din 6 februarie 1933.

⁵ Arh. St. Galați, fond. Parchetul Trib. Covurlui, pac. 40, dos. 18 (rapoarte de zi ale poliției din zilele de 3—12 februarie 1933).

multor sindicate din Galați¹. Consfătuirea a hotărât intensificarea acțiunilor de mobilizare a muncitorilor împotriva măsurilor reacționare ale guvernului Vaida, a stării de asediu, precum și intensificarea activității politice în rândurile muncitorilor din întreprinderile din oraș pentru cucerirea revendicărilor lor și pentru solidarizare cu lupta muncitorilor ceferiști.

În zilele de 4, 5 și 6 februarie s-au desfășurat numeroase acțiuni muncitorești organizate de sindicate. În fruntea acestor acțiuni s-au aflat din nou muncitorii ceferiști.

În dimineața zilei de 5 februarie a avut loc, la sediul Sindicatului C.F.R. Galați, o adunare a peste 1 000 de muncitori, care au dezbătut probleme legate de introducerea stării de asediu și de organizarea în continuare a luptei².

Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, care participa la adunare, luând cuvîntul a reliefat importanța victoriei obținute de muncitorii ceferiști prin acțiunile energice de la sfîrșitul lunii ianuarie și începutul lunii februarie și a subliniat necesitatea organizării în continuare a luptei pentru apărarea și aplicarea revendicărilor cucerite și pentru satisfacerea în întregime a cerințelor lor³.

A doua zi, muncitorii ceferiști din Atelierele C.F.R. Galați, înfruntînd regimul stării de asediu, s-au adunat din nou la sediul Sindicatului C.F.R.⁴. Corespondentul ziarului „Universul“, referindu-se la această adunare, scria că muncitorii au protestat împotriva stării de asediu, au declarat categoric că „cu toată starea excepțională vor continua lupta pînă la cîștigarea completă a dezideratelor formulate“⁵. Muncitorii au ales o delegație permanentă care să le reprezinte interesele în fața administrației C.F.R.⁶.

La Cluj, în urma suspendării adunării muncitorești de la 4 februarie și a arestărilor efectuate de autorități cu acest prilej, Comitetul de acțiune al ceferiștilor a hotărît declararea grevei.

În dimineața zilei de 6 februarie 1933, ceferiștii din Cluj, în urma unui semnal dat prin sirenă, au părăsit lucrul și s-au adunat în curtea atelierelor⁷. La adunare, muncitorii au cerut satisfacerea revendicărilor cucerite la 2 februarie de muncitorii ceferiști din capitală și eliberarea imediată a muncitorilor arestați cu ocazia adunării din ziua de 4 februarie 1933⁸. Muncitorii, în frunte cu delegații lor, aleși în mod deschis la adunare, s-au îndreptat spre clădirea direcției atelierelor și au cerut ca directorul atelierelor să iasă din birou, să trateze cu delegații în fața lor

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 964, f. 15—17.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*, dos. 864, f. 15—17.

⁴ *Ibidem*, fond. 1, dos. 40, f. 556; „Acțiunea“ nr. 802 din 9 februarie 1933.

⁵ „Universul“ nr. 34 din 8 februarie 1933. Adunarea a fost prezidată de Ion Gheorghe. Au luat cuvîntul: C. Mirza, Costică Miron și alții.

⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 1, dos. 40, f. 556.

⁷ *Ibidem*, fond. 5, dos. 946, f. 499; Arhiva Procuraturii orașenești Cluj, inv. 618, dos. 1507/1933; „Ellenzek“ din 8 februarie 1933.

⁸ Arh. C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 946, f. 499; Arh. Trib. orașenesc Cluj, secția a II-a, dos. 1619/1933. f. 5.

și să se declare de acord cu revendicările juste ale muncitorilor, pe care să le înainteze Direcției generale spre aprobare¹. Sub presiunea maselor, directorul atelierelor a promis că va comunica imediat Direcției generale C.F.R. revendicările muncitorilor².

La orele 10, muncitorii, declarându-se nemulțumiți cu răspunsul Direcției generale, care prevedea numai majorarea salariilor cu 20%, au hotărât continuarea grevei pînă la satisfacerea și a celorlalte revendicări³. În aceeași zi, în ateliere a fost afișată circulara nr. 15 149/1933, care, după cum s-a arătat, nu rezolva decît parțial problema recunoașterii revendicărilor muncitorilor, greviștii primind asigurări că cei arestați la 4 februarie vor fi eliberați. Față de acest succes, muncitorii au hotărât să înceteze greva⁴.

Muncitorii au luat cunoștință de cele comunicate, însă au declarat că, întrucît ele remediază numai în parte doleanțele lor, vor lupta neclintit pînă la satisfacerea lor deplină.

Prin acțiunea lor energetică și hotărîtă, muncitorii, pe lîngă revendicări economice, au obținut și satisfacerea unor revendicări politice de o mare importanță, ca : recunoașterea comitetului de fabrică și eliberarea muncitorilor arestați samavolnic în urma adunării de la 4 februarie 1933.

În cursul grevei de la 6 februarie, revendicările economice s-au împletit cu cele politice. Declarându-se nemulțumiți cu cele comunicate de către directorul atelierelor, care prevedea numai satisfacerea unor revendicări economice, muncitorii au hotărît continuarea luptei pînă la satisfacerea tuturor cerințelor economice și politice : recunoașterea comitetului de fabrică și eliberarea muncitorilor arestați. Față de grevele din anii anteriori, greva de la 6 februarie s-a ridicat pe o treaptă superioară nu numai prin caracterul ei politic, ci și prin folosirea unei metode noi de luptă : tactica de a trata cu direcția în fața muncitorilor. Și, în sfîrșit, ea a arătat întărirea muncii organizatorice ca rezultat al activității delegaților trimiși de C.C. al P.C.R. și de Comitetul central de acțiune, în urma căreia s-a pornit pe calea lichidării rămîinerii în urmă față de luptele din București și din alte centre din țară.

Succesul obținut prin luptele de la începutul anului 1933 a contribuit substanțial la ridicarea moralului și a elanului de luptă al muncitorilor. Ca urmare a acestei acțiuni, autoritatea Comitetului de acțiune și a celui sindical a crescut. Un număr tot mai mare de muncitori s-a înscris în Sindicatul C.F.R.⁵, care, de la 600 de membri cît număra în decembrie 1932, a crescut la 1 255 în februarie 1933, ceea ce a constituit un mare și semnificativ succes organizatoric și politic⁶.

¹ Arh. C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 948, f. 36.

² „Jô estet“ din 7 februarie 1933.

³ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 946, f. 449, și dos. 964, f. 4 ; Arhiva Trib. orașenesc Cluj, secția a II-a, dos. 1 619/1933, f. 5.

⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 946, f. 449 și dos. 948, f. 21 ; „Uj Kelet“ din 7 februarie 1933.

⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 948, f. 21.

⁶ *Ibidem*, f. 156.

La jumătatea primei decade a lunii februarie, reprezentanții Ateliereilor C.F.R. din București, Iași, Cluj, Galați, Pașcani, și din alte centre feroviare importante au participat la plenara lărgită a Comitetului central de acțiune al muncitorilor și funcționarilor C.F.R., ținută după decretarea stării de asediu, care a generalizat experiența luptelor desfășurate pînă atunci. Pe baza constatării că a crescut conștiința, hotărîrea și forța de luptă a salariaților C.F.R., plenara a hotărît pregătirea contraofensivei muncitorești împotriva stării de asediu și pentru impunerea respectării de către guvern a programului de revendicări cucerite la 2 februarie ¹.

Popularizarea hotărîrilor plenarei Comitetului central de acțiune și în special dezbaterile celor două importante documente ale C.C. al P.C.R. — „Circulara din 8 februarie 1933” și „Rezoluția din 9 februarie 1933” — în organizațiile de partid din centrele feroviare au avut o mare însemnătate în luptele ce s-au desfășurat în a doua decadă a lunii februarie. Perspectiva cuprinderii în valul revoluționar al muncitorilor din întreprinderile particulare și a altor categorii de salariați din centrele muncitorești a înspăimîntat clasele exploatare. De aceea guvernul a trecut, prin ordonanța nr. 2 din 11 februarie 1933, la dizolvarea organizațiilor revoluționare și închiderea sediilor lor ².

Această măsură reacționară a indignat masele cele mai largi de oameni ai muncii și a determinat un nou val de lupte în frunte cu eroicii muncitori ceferiști.

La Cluj, deși prin lege starea de asediu nu a fost extinsă asupra orașului ³, măsurile luate de autorități confirmă însă că de fapt a fost introdusă și aici. În noaptea de 11 spre 12 februarie, poliția a închis și a ocupat sediul Sindicatului C.F.R., unde urma să aibă loc o adunare generală în ziua de 12 februarie. În același timp a fost ocupat de armată localul Ajutorului muncitoresc și i-a fost confiscată arhiva și biblioteca ⁴.

Atacul brutal al autorităților a stîrnit o profundă indignare și ură în rândurile muncitorilor ceferiști din Cluj. Comitetul de acțiune, avînd în vedere hotărîrea luată în ședința Comitetului central de acțiune cu delegații din provincie de a începe acțiuni noi într-o serie de centre ceferiste ca și creșterea spiritului de luptă a muncitorilor de la Atelierele C.F.R. Cluj în urma măsurilor luate de autorități, a intensificat pregătirile în vederea declarării unei greve.

În seara zilei de 12 februarie are loc ședința ilegală a celulei de partid de la Atelierele C.F.R., la care participă și o parte din membrii Comitetului de acțiune. Ședința a fost condusă de un membru al Biroului Comitetului regional P.C.R. Cluj. În cadrul acestei ședințe, la care au mai

¹ Arhiva Inst. de ist. a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota Ab. XVIII-21, *Luptele revoluționare din România și importanța lor politică*, p. 27; Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 1, inv. 8, dos. 108, f. 33—40.

² Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 1, dos. 159, f. 50; fond. 5, dos. 946, f. 527; Arh. St. Galați, fond. Chestura Municipiului Galați, dos. 7 special 1933, privind starea de asediu.

³ *Insemnătatea istorică a luptelor muncitorești din februarie*, broșură editată de C.C. al P.C.R., ianuarie 1934, p. 47.

⁴ „Jò estet” și „Friss Hirek” din 14 februarie 1933.

participat membrii Comitetului local al P.C.R. și U.T.C., ai Consiliului sindicatelor locale, s-a analizat starea de spirit ce domnea în rândul muncitorilor, luîndu-se hotărîrea să se declare grevă pentru ziua de 13 februarie 1933¹.

În dimineața zilei de 13 februarie, la orele 8,40, sirena Atelierelor C.F.R. a început să sune prelung; au început bătăile în tampoane la secția vagoane, în nicovale la secția fierărie și în table de fier în celelalte secții. În frunte cu membrii comitetelor de acțiune pe secții și mobilizați de aceștia, muncitorii au încetat lucrul și s-au îndreptat spre curtea atelierelor, unde urma să aibă loc adunarea demonstrativă. Alături de ei au venit și ucenicii, aflați în ateliere la ora de practică². Membri ai Comitetului de acțiune au arătat muncitorilor scopul grevei și revendicările propuse, adunarea apreciînd în unanimitate lista revendicărilor³.

Urmînd îndrumările Comitetului central de acțiune și exemplul muncitorilor de la Atelierele C.F.R. „Grivița“, greviștii au trecut la alegerea deschisă a unui comitet de grevă, din care au făcut parte 50 de muncitori, membri ai diferitelor partide politice și fără de partid, fiind aleși în unanimitate⁴. Prin compoziția sa, comitetul de grevă era expresia Frontului unic de luptă al muncitorilor. La cuvîntul de ordine al comitetului de grevă, grupe de muncitori, instruite în prealabil, s-au postat la cele trei porți de intrare în ateliere: au fost organizate gărzi de autoapărare și pichete de grevă. Centrala telefonică a fost ocupată de muncitori, împiedicînd în acest fel conducerea administrativă să ia legătură cu autoritățile⁵. Datorită acestui fapt, autoritățile au sosit la fața locului cînd greva era deja în toi, iar muncitorii se baricadaseră în atelierele pázite de pichetele de grevă. Au fost alcătuite echipe pentru asigurarea securității atelierelor și a mașinilor împotriva provocărilor de orice natură⁶.

După terminarea organizării ocupării atelierelor, a fost aleasă o delegație, care a început, în fața greviștilor, tratativele cu administrația atelierelor. Muncitorii au cerut, pe lîngă satisfacerea programului de revendicări întocmit de Comitetul central de acțiune⁷, ridicarea stării de asediu și redeschiderea Sindicatului C.F.R.⁸. Reprezentantul admi-

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 948, f. 2167 și 119, și fond. 5, dos. 946, f. 264.

² *Ibidem*, dos. 946, f. 210, 255 și dos. 948, f. 77; fond. 96, dos. 916, f. 38; Arhiva Trib. orășenesc Cluj, secția a IV-a, dos. 2134/1933, f. 3; Arhiva Procuraturii orășenești Cluj, inv. 618, dos. 1507/1933; inv. 483, dos. 1066/1933; decizia nr. 17—18/1933 a Comisiei locale de disciplină a Regionalei C.F.R. Cluj; dos. 221/1933, conexas cu dos. 18/1933, Arhiva Dir. reg. C.F.R. Cluj.

³ Arh. C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 946, f. 210.

⁴ Arhiva Trib. orășenesc Cluj, secția I, dos. 2134/1933, f. 3; Arhiva Procuraturii orășenești Cluj, inv. 618, dos. 1507/1933.

⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 96, dos. 916, f. 43 și 52.

⁶ *Ibidem*, fond. 5, dos. 946, f. 210 și 255; fond. 96, dos. 916, f. 38; fond. 5, dos. 948, f. 22 și 68; Arhiva Trib. orășenesc Cluj, secția a IV-a, dos. 2134/1933; Arhiva Procuraturii orășenești Cluj, inv. 618, dos. 1507/1933, și inv. 483, dos. 1066/1933.

⁷ „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.“, nr. 3, 1961, p. 61—62.

⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 948, f. 22, 68; Arhiva Procuraturii orășenești Cluj, inv. 618, dos. 1507/1933.

nistrației a promis că va interveni telegrafic la Direcția generală C.F.R. și a cerut muncitorilor ca pînă la primirea răspunsului să înceteze greva¹. La auzul acestui îndemn, din rîndurile muncitorilor au izbucnit strigăte de nemulțumire, aceștia declarîndu-se pentru continuarea grevei. Muncitorii au dat dovadă de fermitate în luptă și disciplină proletară. Gărzile de autoapărare și pichetele de grevă se schimbau cu regularitate.

Reprezentanții administrației atelierelor și personalul ingineresc au fost reținuți în mijlocul greviștilor ca ostatici², ceea ce a împiedicat pe autorități să dezlănțuie un atac armat general asupra atelierelor.

Conducerea administrativă a încercat de mai multe ori să părăsească atelierele. Loctiitorul directorului trimitea la poartă pe unii ingineri și funcționari cu note scrise în care ordona greviștilor să-i dea drumul. Dar pichetul de la poartă n-a ascultat astfel de ordine și nu a permis nimănui să iasă fără aprobarea comitetului de grevă, considerat unicul conducător în incinta atelierelor, singurul competent să dea directive³.

Muncitorilor baricadați în ateliere li se trimiteau de către muncitorii din oraș, prin Ajutorul roșu, Ajutorul muncitoresc român (A.M.R.) și prin familiile greviștilor, alimente și scrisori de încurajare. În oraș exista o permanentă stare de alarmă. În fabrici, întreprinderi și birouri nu se lucra normal. Toate privirile erau îndreptate spre luptătorii din Atelierele C.F.R.

Ministrul de interne, G. G. Mironescu, printr-o telegramă adresată în seara zilei de 13 februarie prefectului județului, a dispus înconjurarea completă cu forțe armate a Atelierele C.F.R. și somarea muncitorilor de a le părăsi. „Dacă nu-l părăsesc imediat — se spunea în telegramă — se va menține în cursul nopții împiedicarea a orice comunicații cu exteriorul, iar miine dimineață se vor utiliza mai întii mijloace chimice (gaze lacrimogene etc.) pentru a sili pe ocupanții atelierelor să le părăsească.

În cazul cînd nici prin aceste mijloace nu se vor putea evacua atelierele, forțe polițienești și militare vor pătrunde înăuntru și vor evacua cu forța atelierele, arestînd pe conducători⁴.

Pe baza acestui ordin, în noaptea de 13 spre 14 februarie, Atelierele C.F.R. au fost complet înconjurate cu noi forțe armate și de poliție. Legăturile greviștilor cu exteriorul au fost complet întrerupte.

În timp ce la Atelierele principale C.F.R. greva era în plină desfășurare, organizațiile revoluționare din localitate intensificau acțiunile de solidarizare a muncitorilor din alte întreprinderi cu lupta ceferiștilor. Astfel, în ziua de 13 februarie au avut loc două ședințe largite: una a comitetului local de partid, la care participau și membrii comitetului local U.T.C., și alta a comisiei locale a sindicatelor revoluționare cu delegați ai muncitorilor din uzine și fabrici și cu comitetul de acțiune al muncitorilor șomeri. La aceste ședințe a fost discutată problema

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 946, f. 356; dos. 1507/1933.

² Arhiva Inst. de ist. a partidului, cota Ab. XVIII-2, inv. 731; Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 946, f. 255 și 257; Arhiva Procuraturii orașenești Cluj, inv. 618, dos. 1507/1933.

³ Arhiva Dir. gen. a C.F.R. Cluj, dos. 22/1933, conexasat cu dos. 18/1933.

⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 946, f. 136.

organizării unor greve de solidaritate cu lupta muncitorilor ceferiști. Acțiunea de solidaritate urma să înceapă a doua zi, la semnalele sacadate ale sirenei Atelierele C.F.R.¹. Ca organ de coordonare a fost ales un comitet de acțiune pe oraș, avînd sediul într-o casă nu departe de Atelierele C.F.R.

În cursul după-amiezii zilei de 13 februarie și în noaptea spre 14 februarie, Clujul a fost împînzit de manifeste comuniste care chemau muncitorimea la luptă împotriva stării de asediu, pentru sprijinirea luptei muncitorilor ceferiști². „Orașul a fost năpădit de o ploaie de manifeste comuniste, îndemnînd muncitorimea la luptă împotriva burgheziei“³.

În acest timp, muncitorii continuau să stăpînească atelierele. În seara zilei de 13 februarie, după ce s-au luat măsurile necesare pentru întărirea apărării atelierelor împotriva unui atac din afară, comitetul de grevă a fixat locul unde avea să se țină permanent adunarea muncitorilor greviști. Pentru aceasta a fost aleasă hala locomotivelor, situată în centrul atelierelor și apărată din față de secția cazangerie și din spate de turnătorie. Entuziasmul, înflăcărarea revoluționară și elanul de luptă caracterizau pe muncitorii greviști. În ciuda activității demobilizatoare a unor elemente trădătoare și a oamenilor de încredere ai direcției, unitatea de luptă a muncitorilor a rămas neînfrîntă. De pe tribuna improvizată pe un cazan de locomotivă răsuna glasul vorbitorilor, care au înfierat planurile burgheziei de a ieși din criză pe spinarea muncitorilor. A fost organizat și un program cultural cu un conținut revoluționar. În tot cursul nopții atelierelor și împrejurimile lor au răsunat de cîntece revoluționare, intonate de greviști. Comitetul de grevă era ținut la curent de pichetele de grevă cu cele ce se petreceau în tot cuprinsul atelierelor și în imediata lor împrejurime.

În zorii zilei de 14 februarie, soții și copiii greviștilor, în frunte cu un grup de uteciști, au vrut să aducă alimente greviștilor. Pe podul care ducea spre ateliere, traversînd linia, s-a iscat o busculadă cu forțele represive. Acțiunii întreprinse de soții greviștilor i s-a alăturat și un grup de muncitori șomeri, în majoritate concediați de la fabrica „Dermata“. Cu forțe sporite, polițiștii au împiedicat cu brutalitate încercarea de a se veni în ajutorul greviștilor⁴.

Cu toate măsurile luate de autorități, aprovizionarea greviștilor n-a putut fi împiedicată. În prima zi a grevei, pe lîngă echipele permanente au fost organizate alte zeci de echipe de colectare a ajutoarelor materiale pentru greviști. Activitatea de colectare, inițiată de Ajutorul muncitoresc și Ajutorul roșu, a cuprins mii de muncitori din celelalte întreprin-

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 946, f. 211.

² Arhiva Inst. de ist. a partidului, cota Ab. XVIII-2, inv. 731. (*Însemnătatea istorică a luptelor muncitorești din februarie*, broșură editată de C.C. al P.C.R. în ianuarie 1934, p. 47); cota Ab. XVIII-21. (*Luptele din februarie din România și importanța lor politică*, p. 31); Arhiva Procuraturii orașenești Cluj, inv. 618, dos. 1507/1933, și inv. 307, dos. 601/1933.

³ „Patria“ din 15 și 17 februarie 1933.

⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 948, f. 71 și 113; „Uj Felet“ din 15 februarie 1933.

deri și uzine din oraș. Oricît de modestă a fost suma dată de muncitori în scopul ajutorării greviștilor, ea exprima și pe această cale legătura lor cu lupta ceferiștilor¹.

În dimineața zilei de 14 februarie, pe baza instrucțiunilor primite de la Ministerul de Interne, 4 companii de jandarmi cu baioneta la armă și în linie de trăgători, au primit ordin să înainteze înspre ateliere pentru a le evacua, celelalte forțe urmînd să intervină în caz de nevoie².

Asaltul forțelor represive a provocat o mare agitație în rîndurile celor adunați în afara atelierelor, cît și ale greviștilor baricadați în ateliere. Pregătirile ce se făceau de către forțele armate nu lăsau nici o îndoială asupra intenției lor singeroase.

Era ora 11 înainte de masă. Soțiile și copiii greviștilor, tinerii uteciști și muncitorii împrăștiați de pe rampele de încărcare a vagoanelor, văzînd intenția autorităților de a ataca cu forța atelierelor, s-au îndreptat îndată spre fabrica „Dermata“, cea mai mare întreprindere din oraș, chemînd pe muncitorii de aici în ajutorul greviștilor³.

La semnalul de alarmă dat de sirena greviștilor, muncitorii de la fabrica „Dermata“ au părăsit lucrul, s-au îndreptat spre porțile altor fabrici și uzine și, în mod organizat, au atras la demonstrația de stradă muncitorii din aceste întreprinderi. Demonstrației de stradă începute de către muncitorii de la „Dermata“ i s-au alăturat muncitorii de la fabricile „Junasz“ (metalurgică), „Rapaport“ (turnătorie), „Transilvania“ (fabrică de mobile), „Dacia“ (fabrică de piele), „Iris“ (fabrică de cărmidă), „Erba“, „Gladys“, „Vlad“, muncitorii din atelierele mici (tîmplari, pantofari, croitori, constructori), mobilizați de organizația locală P.C.R. și de consiliul local al sindicatelor revoluționare⁴. La chemarea organizațiilor revoluționare locale au răspuns de asemenea mii de șomeri⁵.

În coloane compacte, sub lozincile de luptă ale P.C.R. împotriva stării de asediu, pentru recunoașterea organizațiilor revoluționare și redeschiderea sediilor lor și în semn de solidaritate cu lupta muncitorilor ceferiști, din diferite direcții ale orașului se îndreptau spre Atelierele C.F.R. coloane de demonstrații.

Clujul se afla în acele momente sub domnia unei grandioase demonstrații politice de masă, desfășurată sub steagul Partidului Comunist din România, rod al activității sale politice⁶.

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 948, f. 125, 126 și 131; „Neplap“ din 15 februarie 1933.

² Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 946, f. 258. „Patria“ și „Uj Kelet“ din 15 februarie 1933; „Ellenzek“ din 16 februarie 1933.

³ „Scînteia“ din 15 februarie 1933; Arhiva Trib. orășenesc Cluj, secția a IV-a, dos. 2 134/1933, f. 9—10; „Patria“ din 16 februarie, „Uj Kelet“ din 15 februarie 1933.

⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 946, f. 211; Arhiva Inst. de ist. a partidului, cota Ab. XVIII-2, inv. 731. (*Însemnătatea istorică a luptelor din februarie*, p. 47—48); Arhiva Trib. orășenesc Cluj, secția a IV-a, dos. 2 134/1933, f. 9, 10, 16, 20, 22 și 32; „Scînteia“ din 15—18 februarie 1933; „Patria“, „Uj Kelet“ și „Neplap“ din 15 februarie 1933.

⁵ Arhiva Inst. de ist. a partidului, cota Db. XVII-2, (*Instrucțiuni către toate comisiile locale și opoziția revoluționară*, p. 20).

⁶ *Ibidem*, cota Ab. XVIII-21 (*Luptele din februarie din România și importanța lor politică*, octombrie 1933, p. 31).

La 14 februarie 1933, alături de muncitorii vîrstnici, peste 1 000 de tineri — printre care numeroși uteciști, socialiști și neorganizați — au participat cu elan la greva organizată de partidul comunist în sprijinul luptei muncitorilor cefești¹.

Una din caracteristicile grevei de la 14 februarie 1933 din Cluj o constituie participarea sutelor de femei, care au pășit în primele rînduri ale frontului de luptă, alături de muncitori.

Influența crescîndă a partidului asupra diferitelor categorii sociale a fost demonstrată de faptul că rîndurile manifestanților au fost îngroșate de țaranii veniți cu alimente pentru ajutorarea greviștilor, de cei din satele vecine, veniți pentru desfacerea produselor pe piața orașului, de intelectuali progresiști, de mici comercianți, mici producători și în primul rînd de studenți progresiști. Printre cei 16 arestați în timpul demonstrației se aflau studenți și militari în permisie, care au participat la manifestație, îndemnînd masele la rezistență față de atacul poliției².

Organizarea unei largi acțiuni de colectare a ajutorului pentru greviști, mobilizarea unor mase mari de oameni, și în primul rînd a familiilor greviștilor, pentru sprijinirea materială și morală a grevei, chemarea muncitorilor din celelalte fabrici și a șomerilor în fața Atelierelelor C.F.R. în vederea ajutorării greviștilor arătau că organizația P.C.R. din Cluj a folosit posibilități variate pentru organizarea apărării greviștilor.

Atragerea în luptă a muncitorilor unor mari întreprinderi, ca „Dermata“, „Junasz“ etc., a masei importante de șomeri, a tuturor categoriilor de oameni ai muncii indiferent de naționalitate a subliniat și mai mult caracterul de masă al demonstrației. Greva desfășurată în ziua de 14 februarie 1933 la Cluj a cuprins masele oamenilor muncii romîni, maghiari, evrei, germani, pentru că viața comună de crîncenă exploatare, năzuințele și visurile, lupta hotărîtă sub conducerea partidului comunist pentru un viitor mai bun îi unea într-un singur front de luptă³.

Masele de muncitori, șomeri, tineri și femei s-au îndreptat spre Atelierele C.F.R. Drumul lor fiind însă barat de cordoanele Regimentului 11 cavalerie, la indicația greșită a conducătorilor demonstrației coloana s-a îndreptat spre centrul orașului. Îndepărtarea de ateliere și faptul că nu se stabiliseră legături operative permanente între masele din oraș și cefești au făcut ca demonstrația să rămînă necunoscută muncitorilor din ateliere, care nu știau că afară mii și mii de muncitori și-au declarat deplina solidaritate cu lupta lor.

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 1, dos. 108, inv. 8; „Tînărul leninist“ din februarie 1933, p. 1.

² Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 948, f. 126 și 131; „Keleti Ujsag“ din 4 februarie 1933. Referitor la crescînda influența a partidului, însuși ziarul burghez „Patria“ din 17 februarie 1933 scria că „Partidul Comunist din România a pătruns nu numai în universitate... dar și în celelalte categorii sociale. Astfel, cu ocazia ultimelor arestări comuniste, am avut ocazia de a ne lămuri deplin asupra progresului pe care l-a făcut mișcarea comunistă în ultimele luni de zile“.

³ Arhiva Inst. de ist. a partidului, cota Ab. XII-2, inv. 731 (*Însemnătatea istorică a luptelor muncitorești din februarie*, p. 47—48).

Întrucît locul de desfășurare a demonstrației muncitorimii clujene n-a fost împrejurul Atelierelor C.F.R., greviștii ceferiști nu au putut să-și dea seama că ei nu sînt singuri și izolați de restul maselor largi muncitorești, n-au putut simți tot ajutorul acordat de celelalte pături muncitorești. Cunoașterea acestui ajutor ar fi întărit puterea de rezistență a greviștilor.

Coloana nesfîrșită a demonstrațiilor, în fruntea căreia se afla un grup compact de circa 400 de tineri, a pornit spre centrul orașului. Orașul răsuna de cîntece revoluționare și de lozinci ca : „Pîine și muncă !“, „Jos teroarea !“, „Ceferiștilor acordați-le revendicările lor juste“, „Cerem îndepărtarea armatei de la atelierelor C.F.R.“, „Libertate Partidului Comunist din Romînia“, „Trăiască Uniunea Sovietică !“¹.

Masele de demonstrații au înaintat spre centrul orașului pînă în dreptul străzilor Emile Zolla și Cotitura, unde s-au ciocnit cu puternice detașamente polițienești și jandarmerești, care veneau dinspre Piața Unirii (azi Piața Libertății).

Demonstrații au fost atacați cu focuri de armă.

După o busculadă între muncitori și forțele polițienești, demonstrații s-au retras spre străzile laterale, scandînd în continuare lozinci.

În timp ce masele muncitorești din celelalte uzine și fabrici din Cluj manifestau pe străzile orașului, situația de la Atelierelor C.F.R. devenea încordată. În fața porții au sosit capii autorităților, care au somat pe muncitori să părăsească imediat atelierelor.

La somație, muncitorii greviști au răspuns cu un strigăt scurt și hotărît : „Dați-ne pîine !“².

Somînd din nou pe muncitori, autoritățile i-au amenințat cu grenade lacrimogene³. Muncitorii însă nu s-au lăsat intimidati de această amenințare. Autoritățile, care aveau instrucțiunile Ministerului de Interne de a evacua atelierelor prin orice mijloc⁴, s-au gîndit să folosească linia ce lega Depoul de locomotive cu atelierelor pentru a ataca prin spate pe muncitorii barcadați. Pentru acestea ei intenționau să forțeze baricadele cu locomotive. Locomotiva destinată de autorități acestui scop era condusă de mecanicul Nagy Ladislau, care, aflînd intenția forțelor represive, a declarat hotărît : „Nu voi face niciodată această treabă murdară“. Și nu a făcut-o nici mecanicul Nagy și nici alți mecanici somați de autorități pentru a-i ajuta în distrugerea baricadelor⁵.

După aceste încercări neizbutite, autoritățile au ordonat atacul armat asupra muncitorilor greviști. Un detașament de pompieri militari a făcut o breșă nu departe de intrarea principală, unde pe o porțiune de circa

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 946, f. 211, 260 și 261; Arhiva Trib. orașenesc Cluj, secția a IV-a, dos. 2 134/1933, f. 1—15; „Patria“ din 16 februarie 1933 și „Uj Kelet“ din 15 februarie 1933.

² „Keleti Ujsag“ din 15 februarie 1933.

³ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 946, f. 136.

⁴ *Ibidem*.

⁵ „Făclia“ (Cluj) din 13 februarie 1933.

200 de metri gardul era din lemn. Prin breșa făcută, un batalion de soldați și un detașament de poliție au înaintat spre muncitorii greviști¹.

Înarmați cu bare de fier, greviștii care se aflau față în față cu mitralierele și armele încărcate au oprit pătrunderea forțelor armate în ateliere. Muncitorii îndemneau pe ostași să nu tragă, deoarece ei luptă pentru o cauză dreaptă, pentru o viață omenească.

În ciuda ordinelor primite, ostașii au refuzat să tragă, forțând astfel pe comandant să ordone arma la picior².

După încercarea de pătrundere în ateliere a forțelor armate, care eșuase în urma dîrzeniei de care greviștii au dat dovadă, autoritățile au recurs la metoda înșelării muncitorilor.

În fața porții principale s-a instalat o tribună improvizată, de unde capii autorităților locale au început să le vorbească. Luînd primul cuvîntul, generalul Prodan a promis muncitorilor satisfacerea revendicărilor lor și că nu se va întîmpla nimic nimănui dacă muncitorii vor evacua atelierele³. Reprezentantul administrației atelierelor a comunicat muncitorilor că Direcțiunea generală C.F.R. a satisfăcut toate revendicările lor economice, în afară de reprimirea celor concediați, redeschiderea sindicatului și recunoașterea comitetului de fabrică. Subinspectorul muncii, neîndrăznind să intre în mijlocul muncitorilor greviști⁴, le-a cerut să-și aleagă o delegație cu care să înceapă tratativele.

Era un moment critic, în care comitetul de grevă trebuia să acționeze energic și la timp. Tocmai acest lucru nu a fost făcut. Membrii comitetului de grevă, neavînd experiența necesară pentru conducerea unei astfel de lupte de mari proporții și subapreciînd influența demagogiei și amenințărilor autorităților și agenților lor din interiorul atelierelor, au scăpat în acel moment din mîini conducerea luptei și n-au luat măsuri concrete pentru o acțiune organizată a greviștilor.

Sub presiunea armatei și a jandarmilor pătrunși în interior, care înaintau amenințător spre muncitorii adunați la poarta principală, îngustînd tot mai mult cercul din jurul lor, precum și încrezîndu-se în cuvîntul „de onoare“ al autorităților, muncitorii au început să evacueze atelierele.

Siguranța, autoritățile locale și direcția atelierelor, ca și alte dăți, nerespectîndu-și cuvîntul dat, au trecut imediat la represiuni. Au fost arestați 13 muncitori⁵. În zilele următoare arestările au continuat.

Printre slăbiciunile manifestate în ultimele momente ale grevei de la Atelierele C.F.R. Cluj se numără și faptul că inginerii și personalul administrativ opriți în ateliere au fost lăsați să plece a doua zi a grevei⁶. Conducerea administrativă a atelierelor a început să acționeze în direcția

¹ Arhiva Trib. orășenesc Cluj, secția a IV-a, dos. 2 134/1933 ; „Uj Kelet“ din 15 februarie 1933.

² Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 948, f. 72.

³ *Ibidem*, f. 258 ; „Jô estet“ și „Keleti Ujsag“ din 15 februarie 1933.

⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 963, f. 142 ; fond. 1, dos. 148, f. 82.

⁵ *Ibidem*, fond. 5, dos. 959, f. 46 ; dos. 948, f. 72.

⁶ Arhiva Inst. de ist. a partidului, cota Ab. XVIII-2, inv. 731 (*Insemnătatea istorică a luptelor muncitorești din februarie*, p. 49) ; cota Ab. XVII-1, inv. 617, p. 21.

spargerii și înfringerii grevei¹. De asemenea, neînștiințarea greviștilor dinăuntru atelierelor despre mobilizarea maselor din afară în ajutorul lor și nerealizarea legăturii dintre aceste acțiuni au constituit principalele slăbiciuni în desfășurarea luptelor din Cluj².

La Iași, organizația P.C.R. din Atelierele „Nicolina“ a luat hotărîrea de a organiza o nouă grevă la 14 februarie 1933. În organizarea acestei acțiuni s-au manifestat însă unele greșeli. Astfel, nu toți membrii Comitetului de acțiune au fost informați la timp despre declararea grevei și, ca atare, n-au fost atrași la munca de organizare și conducere a acțiunii. În dimineața zilei de 14 februarie, înainte de a se da cuvîntul de ordine de încetare a lucrului, au pătruns în ateliere agenții siguranței cu scopul de a face arestări. Semnalul de încetare a lucrului s-a dat prin sirenă de către membri ai biroului celulei de partid, la care muncitorii au răspuns în unanimitate și s-au adunat în fața halei de montaj. În acest timp au fost postate și pichete de pază la porți. Aceste măsuri au determinat organele polițienestre să nu treacă la arestări în acel moment. În fața muncitorilor adunați au luat cuvîntul Ilie Pintilie și alți membri ai Comitetului de acțiune, care au protestat contra stării de asediu, contra sigilării sindicatelor și contra arestărilor. La vestea că muncitorii au declarat din nou grevă, în jurul atelierelor s-au adunat pentru a se solidariza cu greviștii numeroși cetățeni din cartier, muncitori textilști, șomeri, soțiile și copiii ceferiștilor.

Procedînd ca la greva din 3 februarie, o delegație de muncitori a prezentat revendicările lor administrației atelierelor, cerînd să li se dea răspunsul pînă la ora 15. Muncitorii cereau redeschiderea sindicatului, eliberarea celor arestați, recunoașterea comitetului de fabrică și garanții că nu se vor mai face arestări. Organizația de partid, neținînd seama de condițiile schimbate — instaurarea stării de asediu între timp, faptul că și administrația a tras învățămintele în urma grevei de la 3 februarie — a dat cuvînt de ordine ca muncitorii să reînceapă lucrul.

După ce muncitorii au reluat lucru, în urma unei consfătuiri la care au participat prefectul județului, șeful statului-major al Corpului 4 armată, chestorul de poliție, inspectorul general al siguranței, comisarul regal și reprezentanți ai conducerii atelierelor³, în jurul atelierelor au fost masate puternice forțe militare, iar către ora 15 unități de jandarmi au pătruns în curtea atelierelor și au înconjurat sala de montaj, secțiile de vagonaj, turnătorie, uzina și depozitul turnătoriei.

În aceste împrejurări, biroul celulei P.C.R. a hotărît la terminarea orelor de lucru ca muncitorii să părăsească atelierele și să plece acasă. În zilele care au urmat, Atelierele „Nicolina“ au continuat să fie ocupate de armată⁴.

¹ Arhiva Inst. de ist. a partidului, cota Ab. XVII-1, inv. 617, p. 49 și cota Ab. XVIII-2, inv. 731, p. 49; Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 10, dos. 2554, f. 353.

² Arhiva Inst. de ist. a partidului, cota Ab. XVII-1, inv. 617 (*Rezoluția plenarei lărgite a C.C. al P.C.R. din iulie 1933*, p. 38).

³ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 69, dos. 6328, f. 489; „Lumea“ și „Opinia“ din 15 februarie 1933.

⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 69, dos. 6328, f. 292.

În noaptea de 14 spre 15 februarie, în cadrul arestărilor operate în întreaga țară, au fost arestați Ilie Pintilie și alți 8 membri ai Comitetului de acțiune¹.

Muncitorii de la Atelierele „Nicolina“, în rindurile cărora domnea un spirit de luptă ridicat, au intrat cu toată hotărîrea în grevă în dimineața zilei de 14 februarie. Cu acțiunea muncitorilor s-au solidarizat oamenii muncii din cartier care au dat dovadă de combativitate. Între mulțimea adunată în fața atelierelor și jandarmi s-au produs încăierări și busculade cînd aceștia din urmă au pătruns în ateliere. Toate acestea vedeau existența unor condiții obiective prielnice pentru ridicarea luptei pe o treaptă mai înaltă.

Faptul că celula de partid din ateliere, în loc să mobilizeze Comitetul de acțiune și Sindicatul C.F.R. în pregătirea grevei, l-a substituit, precum și indicația dată muncitorilor de a relua lucrul după primul succes obținut prin împiedicarea arestării conducătorilor au făcut ca lupta cefe-riștilor ieșeni să se oprească la începuturile ei, să nu se ridice la nivelul posibilităților existente. Aceste slăbiciuni își aveau originea în sectarismul care se mai manifesta în stilul de muncă atît al Comitetului regional P.C.R. Moldova, cît și al conducătorilor organizației de partid din ateliere.

La Galați, în urma închiderii sediului Sindicatului C.F.R. și a arestărilor din 11—12 februarie, comuniștii din celulele atelierelor, membrii Comitetului de acțiune și ai Comitetului sindicatului nearestați s-au întrunit în noaptea de 14 februarie² și au hotărît cooptarea altor muncitori în Comitetul de acțiune în locul celor arestați, declararea în ziua următoare a grevei pasive, alcătuirea unei delegații a muncitorilor care să meargă la conducerea atelierului și să ceară eliberarea tovarășilor arestați, recunoașterea comitetului de fabrică și a sindicatului³.

Muncitorii veniți la lucru în dimineața zilei de 15 februarie au luat cunoștință de hotărîrile Comitetului de acțiune luate în timpul nopții. Delegația care s-a prezentat la conducerea atelierelor cu revendicările muncitorilor a respins încercările reprezentanților autorităților și Direcției C.F.R. de manevrare cu promisiuni.

La vestea evenimentelor care se desfășurau în capitală, Comitetul de acțiune al cefe-riștilor din Galați a trecut la pregătirea imediată a unei noi greve, pentru a impune satisfacerea revendicărilor cerute și pentru a-și manifesta solidaritatea cu cefe-riștii de la „Grivița“. În vederea desfășurării grevei s-a întocmit un plan de măsuri care prevedea : organizarea pichetelor de grevă ; ocuparea uzinei mecanice și asigurarea punerii în funcțiune a sirenei ; întreruperea legăturilor telefonice cu exteriorul

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dos. 946, f. 140.

² *Ibidem*, dos. 959, f. 28 și urm.

³ *Ibidem*, fond. 1, dos. 40, f. 687.

atelierelor, organizarea unei adunări demonstrative în fața administrației și mobilizarea familiilor greviștilor și a celorlalți oameni ai muncii din oraș în jurul atelierelor¹.

Temindu-se de o nouă ridicare la luptă a muncitorilor ceferiști, autoritățile din orașul Galați au hotărât, încă în cursul nopții, să fie concentrate toate forțele represive în jurul atelierelor². Până dimineata, întreg cartierul „Bădălan“ din jurul Atelierelor gării și Depoului C.F.R. a fost înțesat de armată. Un comandament al forțelor represive a fost instalat în biroul șefului de gară, cu consemnul de a interveni cu forța armelor în cazul declarării grevei.

Ore în șir muncitorii au refuzat să reia lucrul. Ei au rămas în curtea atelierelor, manifestându-și solidaritatea cu lupta ceferiștilor de la „Grivița“ și nemulțumirea pentru că revendicările nu le erau satisfăcute.

*

Acțiunile muncitorilor ceferiști din Galați, Cluj, Iași și din alte centre feroviare, parte integrantă a luptelor proletariatului din ianuarie—februarie 1933, au fost generate de aceleași cauze care au ridicat la luptă puternicul detașament al muncitorilor ceferiști din Capitală și al petroliștilor din Valea Prahovei. Acțiunile desfășurate de muncitorii ceferiști din București, Arad, Brașov, Brăila, Constanța, Cluj, Dej, Galați, Iași, Oradea, Pașcani, Simeria, Satu Mare, Timișoara, Turnu-Severin, și din alte centre ale țării au fost conduse de organizațiile partidului comunist. Sub îndrumarea Comitetului central de acțiune au luat ființă și în centrele feroviare din țară comitete locale de acțiune, organe ale Frontului unic muncitoresc, care au strâns sub steagul unității masele largi ale muncitorilor ceferiști la luptă pentru cucerirea revendicărilor economice și politice.

În timpul grevelor s-a întărit rolul de hegemon al partidului comunist. Din rândurile muncitorilor s-au ridicat cadre hotărâte, a crescut conștiința muncitorilor care și-au adus astfel contribuția la una din cele mai mari bătălii de clasă a proletariatului român împotriva exploatării burghezo-moșierești.

Luptele glorioase ale muncitorilor ceferiști și petroliști din 1933, cu care s-au solidarizat muncitorimea din celelalte ramuri industriale, funcționarii, micii meșteșugari etc., au exercitat o înrîurire profundă asupra întregii dezvoltări a mișcării revoluționare din țara noastră, asupra istoriei patriei. Aceste acțiuni eroice au frînat ofensiva capitalistă împotriva condițiilor de muncă și de viață ale oamenilor muncii, au însuflețit forțele democratice antifasciste, au întârziat cu un șir de ani fascizarea țării și au contribuit la creșterea conștiinței politice și la îmbogățirea experienței

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 70, dos. 6 516, f. 16; fond. 5, dos. 959, f. 28—29.

² *Ibidem*, fond. 5, dos 959, f. 28—29; „Acțiunea“ din 19 februarie 1933.

de luptă a proletariatului. Au crescut influența și autoritatea partidului, numeroși muncitori din marea industrie care au stat în fruntea acestor lupte au intrat în rândurile lui, îmbunătățindu-i compoziția socială și întărindu-i legăturile cu clasa muncitoare.

În șirul străvechilor tradiții de luptă ale poporului român pentru libertate socială și independență națională, vigouroasa ridicare la luptă a proletariatului ceferist și petrolist din 1933 constituie una din cele mai înalte culmi, care a deschis perspectiva largă a luptei maselor populare în viitor. Purtători și continuatori ai tradițiilor mișcării muncitorești din ultimele decenii ale veacului trecut și din anii avântului revoluționar (1918—1921), eroicii luptători din 1933 au ridicat aceste tradiții pe o treaptă superioară, au aprins zorii minunatului răsărit de viață nouă din august 1944.
